

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1898. Första Kammaren. N:o 33.

Lördagen den 7 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades ett protokollsutdrag för gårdagen.

Föredrogos, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran följande sistlidne dag bordlagda ärenden, nemligen konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 10 och 11, statsutskottets utlåtanden n:is 97 och 98 äfvensom bankoutskottets memorial n:is 8—10.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 4 och 5 i denna månad bordlagda betänkande n:o 30, i anledning af väckt motion om nedsättning af tullen å malen spannmål, biföll kammaren hvad utskottet i detta betänkande hemställt.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 4 och 5 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 83, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående afskrifning af den från viss jord inom Skåne m. fl. provinser utgående kyrkotionden.

*Angående
afskrifning
af kyrko-
tionden.*

Herr Rodhe: Jag inser väl, att det är alldeles fruktlöst att motsätta sig en åtgärd, hvars genomförande fordras af en så allmän opinion, som här är för handen i fråga om kyrkotiondens afskrifning. Det torde dock vara en pligt för hvar och en, som vill taga vara på sin sjelfständighet, att öppet uttala sin mening, äfven om den går i en rigtning, som är motsatt den allmänna opinionen. Jag kan för min del ej anse det vara klokt och riktigt att vidtaga den

Angående
afskrifning
af kyrkotio-
tionen.
(Forts.)

föreslagna åtgärden. Jag kan visserligen icke annat än gilla sträfvan att så mycket som möjligt förenkla skattesystemet och söka få skattebördorna mera jemnt fördelade på samhällets invånare; men då jag betraktar saken från en högre synpunkt, nemligen från synpunkten af kyrkans bästa, så kan jag icke godkänna åtgärden. Att den kyrkotionde, som utgått till presterskapet eller för andra ändamål, utbytes emot eller ersättes af statsmedel, deremot har jag ingenting att anmärka, men att kyrkorna beröfvas den inkomst, hvilken dem af ålder tillkommit, anser jag, som sagdt, hvarken rätt eller klokt. Det har otvifvelaktigt varit till stor förmån för de kyrkliga samfundet i Lunds och Göteborgs stift, att denna kyrkotionde varit att tillgå, hvarigenom möjlighet blifvit beredd att utan svårigheter och stridigheter och utan betugande af församlingarnas medlemmar kunna åvägabringa uppbyggande och vidmagthållande af församlingarnas kyrkor, deras försättande i det värdiga skick, som så ofta är att iakttaga i dessa landsdelar. Jag tviflar visst icke på, att i många församlingar, der man hittills haft kyrkotionde att tillgå, skall, äfven sedan denna blifvit indragen, villigheten att lemna bidrag till kyrkornas nybyggnad eller reparation komma att visa sig vara ganska stor, men vi hafva dock från så många församlingar exempel på, att uppkomna frågor om nybyggnad och reparation af kyrkor varit en välkommen anledning för de okyrkliga elementen inom dem att åstadkomma split och tvedrägt. Säkerligen hade vi icke inom Skåne och Halland haft en sådan mängd värdiga tempel, som nu finnas der, om ej kyrkotionen hade varit att tillgå, och detta tror jag också i sin mån bidragit att hålla menigheterna så samman, som de hafva varit och fortfarande äro det inom dessa landsdelar.

Jag anser det vara fullständigt onödigt att här framställa något yrkande, men likasom jag förut såsom ledamot af Göteborgs domkapitel uttalat en protest mot åtgärden i fråga, så anser jag mig böra det äfven här. Men härtill skall jag inskränka mig utan att, som sagdt, göra något yrkande.

Herr Fehrman: Jag är visserligen förekommen af den siste talaren, men eftersom jag fått ordet, så anhåller jag att få uttala några tankar i denna fråga.

Det är icke heller min mening att här framställa något yrkande vare sig på bifall eller afslag, ty jag vet ju, att saken skall hafva sin gång. Riksdagen har skrifvit och Kongl. Maj:t har svarat på skrifvelsen genom en nådig proposition. Nu må man visserligen häfda huru mycket som helst Riksdagens pröfningsrätt i afseende å kongl. propositioner, som frankomma med anledning af Riksdagens skrivelser, men att i nu förevarande fall Riksdagen skall vidhålla den uppfattning, som Riksdagen vid skrifvelsens affåtande uttalat, är väl så mycket vissare, som den nu föreliggande frågan angående kyrkotiondens afskrifning väl ej står (ty det gör den efter min uppfattning icke) men blifvit satt i samband med 1892 års stora kompromissafskrifningar. Man behöfver ej veta mera för att kunna förutsäga, hurudant afgörandet nu kommer att blifva, och den lönlösa mödan att söka hindra ett afgörande i denna rigtning har jag icke

lust att påtaga mig. Men jag har velat till protokollet uttala mitt beklagande öfver att de framställningar, som gjorts af de kyrkliga myndigheterna, domkapitlen i Göteborg och Lund, icke blifvit i propositionen beaktade. Båda domkapitlen hafva vid sitt tillstyrkande af åtgärden fäst det förbehåll, att åt kyrkokassorna i någon form skulle beredas ersättning för hvad de genom afskrifningen skulle gå förlustiga. Särskildt har domkapitlet i Lund i fråga om kyrkokassornas utgifter yttrat följande: »att, om den behållna kyrkotionden afskrefves, man under nuvarande förhållanden hade att välja mellan endast två sätt att bereda kyrkokassorna tillgångar för bestridande af sina utgifter, det ena att årligen inom församlingen uttaxera hvarken mer eller mindre, än hvad som utöfver möjligen påräknelig inkomst af kyrkans jordegendom erfordrades för bestridandet af de beslutade utgifterna för året, det andra att, utan afseende på den beslutade årsutgiftens större eller mindre belopp, årligen uttaxera en summa, motsvarande värdet af den afskrifna tionden, så vidt den utgått för församlingens egna ändamål; att af dessa båda sätt att gå till väga domkapitlet, på grund af sitt målsmanskap för kyrkorna, på det bestämdaste tillstyrkte det sistnämnda, till stöd hvarför åberopades den erfarenhet, domkapitlet städse fått göra derom, att i de fall, då kyrkokassornas samlade besparingar icke varit för ändamålet tillräckliga, stora svårigheter merendels mött att förmå församlingarna icke blott att ombygga sina kyrkor, då de antingen af ålder förfallit eller på grund af folkökningen visat sig otillräckliga, utan äfven eljest att vidmagthålla dem samt nödigt tillbehör i ett förhållande till deras ändamål värdigt skick.»

Äfvenledes ha, efter hvad betänkandet och den nådiga propositionen upplyser, funnits församlingar, som jemväl gjort det förbehåll, att en viss årlig inkomst, motsvarande hela kyrkotionden eller den behållna delen af densamma, skulle beredas kyrkorna genom uttaxering inom församlingarna. Vid detta har den kongl. propositionen ej fäst det ringaste afseende. Departementschefen yttrar: »Domkapitlet i Lund farhåga, att särskildt den omständigheten, att kyrkobyggnad inom stiftets församlingar hittills vanligen icke företagits annars, än då kyrkokassornas tillgångar sådant medgifvit, och att församlingarna sålunda i allmänhet icke varit vana vid uppoffring för dylik byggnad, skulle verka särskildt ofördelaktigt, när framtida uppoffringar kräddes, vore öfverdrifven.»

Det är nog lätt att säga så, och lika lätt är det att säga såsom Konungens befallningshafvande i Malmöhus län, att man kan antaga, »att församlingarna i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län skulle, lika villigt som de i det öfriga Sverige, vidkännas de utgifter, som erfordrades för att hålla sina tempelbyggnader i värdigt skick.» Det är naturligtvis, säger jag, lätt att så säga, men hur det blir med villigheten, då man för förekommande utgifter ej har andra medel att tillgå än sådana, som skola omedelbarligen uttaxeras, derom har man nog ofta fått en erfarenhet, som ej alltid varit af det angenäma slaget. Nu har jag mig visserligen ej bekant, om det finnes någon kyrka så rikligen försedd med kyrkotionde, att ensamt mistningen af den skulle kunna blifva ett afsevärdt hinder att före-

*Angående
afskrifning
af kyrkotionden.
(Forts.)*

Anående
afskrifning
af kyrko-
tionden.
(Forts.)

taga nybyggnad af kyrka. Någon så rikt doterad känner visserligen icke jag, men det är ju möjligt, att en dylik kan finnas. Dermed må nu vara huru som helst, många andra utgifter förefinnas för dessa kassor än bestridande af kostnaderna för nybyggnad och reparationer. De hafva också, förutom de löpande årliga utgifterna, åtskilliga andra, om beskaffenheten och mångfalden af hvilka, på sätt domkapitlet i Lund påpekar, det kongl. cirkuläret af den 29 oktober 1886 gifver en ganska nöjaktig föreställning.

Nu säger man visserligen, att när kyrkokassan är i behof af penningar, så kan man vända sig till församlingen på kyrkostämma för att få hvad som behöfves. Ja, detta blir naturligtvis hädanefter den enda utvägen. Men nog är det för en kyrka, såsom för hvarje annan, bättre att hafva en bestämd inkomst, som man kan lita på, en inkomst, om hvilken man icke behöfver att för hvarje särskild gång framställa begäran, än att man i detta afseende skulle vara beroende af beslut af en tillfällig majoritet å kyrkostämma och riskera att dervid blifva helt snävt afvisad.

Jag tror det varit ganska välbetänkt, om man egnat någon mera uppmärksamhet åt de yttranden, hvilka i afseende härå blifvit uttalade af domkapitlet i Göteborg och Lund.

Jag har, som sagdt, icke något yrkande att framställa; bifall vill jag ej yrka, ty jag är ingen anhängare af afskrifningen, och afslag skall jag ej heller yrka, för att icke uppkalla någon till utskottets försvar och dermed förlänga diskussionen i frågan; jag har blott velat tillkännagifva min ställning till och uttala mina tankar om denna fråga.

Herr statsrådet friherre Åkerhielm: Så vidt jag kunnat uppfatta de föregående talarne anföranden, har något yrkande om afslag icke framställts. Icke heller har någon bestridt, att en afskrifning af kyrkotionden bör ega rum, och jag vill också erinra, att uti 1893 års riksdagsskrifvelse antog Riksdagen som en gifven sak, att denna afskrifning skulle ske, och begärde endast, att Kongl. Maj:t ville framlägga förslag angående *sättet* för densamma verkställande. Hvad som af de föregående talarne har anmärkts, är, att genom kyrkotiondens afskrifning skulle kyrkorna uti de ifrågavarande provinserna komma uti en ofördelaktig ställning. Syftet med afskrifningen har, såsom också mycket starkt betonades i Riksdagens skrifvelse, varit, att alla församlingarna i riket skulle blifva likställda i afseende å kyrkobyggnadsskyldighetens fullgörande. I landets öfriga provinser anskaffas de härför nödiga medlen efter församlingarnas beslut genom uttaxering på dem, hvilka enligt lag hafva skyldighet att bidraga till byggande och underhåll af kyrka. I de ifrågavarande provinserna, hvarest kyrkotionde finnes att tillgå, har man endast undantagsvis behöft verkställa sådan uttaxering. Om nu kyrkotiondens afskrifning skulle verkställas så, som blifvit ifrågasatt af den siste talaren och som äfven föreslagits från åtskilliga andra håll under ärendets behandling, bland annat af domkapitlet i Lund, eller att man skulle ersätta kyrkotionden medelst en lagstadgad uttaxering på de skattskyldige, så synes det mig, som om man

införde en annan olikställighet i stället för den redan befintliga, i ty att uti rikets öfriga delar församlingarna sjelfva ega att besluta, huru och när afgifterna till kyrkobyggnad skola uttagas, men man i dessa provinser skulle genomföra en tvångsuttaxering, så att ett visst belopp skulle år efter år uttaxeras. Detta har Kongl. Maj:t icke funnit lämpligt, och jag kan för min del ej heller föreställa mig, att det kan anses vara af behovvet påkalladt. Ty lika som man väl icke kan säga, att det ej i rikets öfriga församlingar på ett tillfredsställande och erkännansvärdt sätt sörjts för kyrkornas vård, så bör man icke heller kunna vänta annat af församlingarna i dessa södra provinser. Det är naturligtvis sant, att den tillgång, som församlingarna hittills för detta ändamål fått uppbära från vissa församlingsmedlemmar, ej längre kommer att stå till buds, men *rättigheten* att skaffa medel genom uttaxering på alla, den rättigheten komma de att hafva lika med öfriga församlingar i riket, och det är just en sådan utjemning af förhållandena, som ansetts påkallad.

Man har sagt, att här ej finnas flera än två utvägar: den ena att församlingarna årligen uttaxera hvad som erfordras för kyrkans utgifter under året, och den andra att ersätta kyrkotionden med en årlig tvångsuttaxering till belopp, motsvarande tionden. Men det synes mig alldeles gifvet, att de församlingar, der kyrkotionden nu skulle afskrivas, kunna förfara på det sätt, att de, om så eljest anses lämpligt, årligen efter eget skön besluta uttaxering af medel till sina kyrkors underhåll och nybyggnad. Denna rättighet hafva de lika som rikets öfriga församlingar, men ingalunda bör detta åläggas dem såsom en pligt eller i form af en tvångsuttaxering, som år efter år skall med samma belopp förnyas.

Jag vågar för min del hemställa om bifall till den kongl. propositionen.

Herr Sörensson: Det är ej underligt, om man intages af ett visst vemod, då man skall skiljas från en kär vän, af hvilken man i behovvets och nödens stund alltid haft att påräkna hjälp, och det är med en sådan känsla, som jag står inför denna kongl. proposition och statsutskottets förslag. Det är obestriddligt, att de många vackra tempel, som vi hafva fått under de senare århundradena i de södra provinserna, till en hufvudsaklig del hafva sin grund i de goda kyrkokassor, man haft att tillgå, likasom att man har dessa att tacka för den vackra kyrkliga arkitektur, hvilken man spårar hos de under de sista decennierna uti de sydliga provinserna uppförda kyrkor. Men å andra sidan vill jag ej neka till, att det vore en stor fördel att få likställighet i fråga om kyrkliga utskylder mellan dessa landskap och det öfriga Sverige. Jag kan af egen erfarenhet intyga, att det var nästan olidligt det stora besvär, man hade att taga reda på till hvilka fonder, ställen och personer, man skulle utdela eller bortplöttra de inkomster, man hade för kyrkokassorna. Såsom ung kyrkoherde sväfvade jag rätt ofta i stor ovisshet uti detta afseende. Allt detta skulle nu blifva ordnad. De utgifter, hvilka hittills gått ut af de respektive kyrkokassorna, de komma nu efter förslaget att bestridas af statsmedel eller af kommunernas medel, och därför

*Angående
afskrifning
af kyrko-
tionden.
(Forts.)*

*Angående
afskrifning
af kyrko-
tionden.
(Forts.)*

anser jag det vara mycket skäl, att detta förslag nu godkännes. Att, på sätt vissa myndigheter tillstyrkt, införa en separatlagstiftning för de södra provinserna eller att genom tvång *samla* kyrkokassor, tror jag ingalunda vore lämpligt.

Jag vill dock, gent emot hvad som blifvit yttradt från statsrådsbänken, anmärka, att dessa provinser kyrkokassor komma uti en något sämre ställning än det öfriga Sveriges. Förhållandet är ju, att i det öfriga Sverige finnes s. k. vin- och byggnadssäd, indragen kronotionde, hvarför ersättning af staten utgår till församlingarna med i rundt tal 120,000 kronor, och någon sådan kommer icke att utgå för nu ifrågakarande provinser. Häremot har man anmärkt, att särskildt i Skåne församlingarna hafva den lättuden i sina utgifter för kyrkliga ändamål, att de slippa bygga prestgård, och då kan ju möjligtvis den ena fördelen uppväga den andra. Huruvida församlingarna i Skåne, som aldrig betungats med dylika utgifter, på den grund skola befinnas villigare att offra något för sina kyrkor, vågar jag betvifla. Jag vill dock ingalunda uttala den allra minsta misstanke mot dessa församlingar derom, att de skulle vara mindre offervilliga för kyrkliga ändamål än de öfriga församlingarna i Sverige, jag tror, att de äro fullt ut lika offervilliga, och jag hoppas, att det icke skall möta några svårigheter att erhålla hvad som kyrkornas behof tarfva. Jag ämnar således att med min röst bidraga till, att detta förslag om afskrifning godkännes. Då kommer dels att råda jemlikhet med det öfriga Sverige och dels anser jag billigheten kräfva, att en sådan utjemning eger rum. Men jag skulle vilja accentuera en liten passus i utskottets förslag, der det heter, »att, då förslag om upphörande af kyrktionden i de patronella pastoraten af brist på fullständig utredning nu icke kunnat framläggas, denna särskilda frågas lösning må snart vara att förvänta, på det likställighet i förevarande hänseende må berörda pastorat beredas.» Det är ej att taga steget fullt ut, så länge ännu icke förhållandet i de patronella pastoraten, af hvilka vi hafva många, kan ordnas på ett analogt och fullt tillfredsställande sätt. I det kontrakt, der jag är prost, finnas ej mindre än sju patronella pastorat, och det har varit ifrågasatt under de senare åren, på grund af Riksdagens beslut och Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse år 1893, att patronatsrätten skulle upphöra, men man har ännu ej kommit till något resultat. Jag är förvissad om, att i fall Kongl. Maj:t företager en utredning i berörda hänseende, om grunden till patronatsrätten, de rättigheter och skyldigheter, som patronus har, och villkoren för åtnjutande af denna rättighet, skall man få ett uppslag till att så snart som möjligt få äfven denna angelägenhet på ett tillfredsställande sätt ordnad, så att full likställighet med de öfriga pastoraten må kunna vinnas.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts proposition och utskottets förslag.

Herr Billing: Det är ej i öfverensstämmelse med vanlig riksdagspraxis, att den ene talaren efter den andra uppträder utan att göra något yrkande.

Jag hade ej heller ämnat begära ordet och skulle ej nu hafva gjort det, om icke diskussion uppstått, men då nu så skett, torde herrarne lätt finna, att jag i den ställning, jag intager såsom biskop i Lunds stift, äfven måste yttra mig i ämnet. Jag skulle ej ansett mig behöfva uttala mig i detta ärende, då jag, om jag ej misstager mig, vid två föregående riksdagar med min röst bidragit till att förkasta förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t i nu föreliggande fråga. Men då Riksdagen 1893 slutligen beslöt en skrifvelse om förslag till afskrifning af kyrkotionden, så hade jag ej annat att göra än böja mig för Riksdagens beslut.

Jag skall ej nu inlåta mig på frågan om det beslut, som Riksdagen nu går att fatta, är fördelaktigt eller icke. Den erfarenhet, jag såsom biskop i Vesterås stift vunnit om församlingarnas villighet att bygga och reparera sina kyrkor, gör, att jag hoppas, att äfven församlingarna i Sydsverige skola ådagalägga sådan beredvillighet; och då nu församlingarna der nere synas hafva en bestämd önskan, att den här föreslagna afskrifningen måtte ske, så hoppas jag, att den omständighet, att de nu få denna afskrifning, skall öka deras villighet att fullgöra de arbeten, som hittills utförts med hjälp af kyrkotionden. Det vill jag blott tillägga, att det kan hända, att det blir en öfvergångsperiod, som kan blifva besvärlig nog, ty det är en skilnad mellan de nordliga stiftens församlingar, hvilka aldrig varit vana vid annat än att genom uttaxering i vanlig ordning tillgodose sina kyrkors behof, och dessa sydliga provinser, hvilka ej fått vänja sig dervid, utan nu skola börja med en helt ny ordning. Det kan nog hända, att en tid kommer att åtgå, innan de hinna sätta sig in i dessa för dem nya förhållanden.

Emellertid vill jag icke nu söka förhindra Riksdagens bifall till den kongl. propositionen, men jag har dock velat uttala den mening, att jag tror ej, att här finnas några synnerligen starka objektiva grunder för det beslut, som nu kommer att fattas; utan därför torde egentligen icke finnas annan grund än densamma, som har framkallat grundskatternas afskrifning i allmänhet, en önskan att blifva befriad från en del skyldigheter och få skatteskyldigheten utjmnad.

Efter härmed slutad öfverläggning bitöll kammaren hvad utskottet i föreliggande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets nedannämnda, den 4 och 5 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 84, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående upphörande af den i Skåne, Halland och Blekinge utgående helgonskyld,

n:o 85, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående upphörande af den i Göteborgs och Bohus län utgående landskyld, och

*Angående
afskrifning
af kyrko-
tionden.
(Forts.)*

n:o 86, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af magnesitförekomster,
biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemstält.

Anläggande af ett jernvägsspår från Gellivare station till Koskulls kulle.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 4 och 5 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 87, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anläggande af ett jernvägsspår från Gellivare station till Koskulls kulle.

Herr Wester: Det är ej för att i ringaste mån söka uppväcka någon ny jernvägsstrid, som jag här begärt ordet, ej heller för att bryta en lans med det mäktiga statsutskottet, som i denna fråga synes hafva varit enigt, utan endast för att uttala den förhoppning, att, derest Riksdagen antager detta förslag, den derigenom icke må hafva godkänt principen att för framtiden bygga sådana här bolagsbanor, utan att detta måtte få vara det enda och det sista undantaget. Riksdagen bör väl icke ställa statens jernvägar i beroende af enskilda bolag för en lång framtid. Då staten anser sig böra bygga en jernväg till befrämjande af landets bästa och industriens utveckling och förkofran, så behöfver den ingen garanti, och om enskilda bolag önska utfartsvägar för sina produkter, så kunna de sjelfva bygga sina utfartsvägar, hvilket de göra billigare än staten.

Det lär pågå ett ifrigt sökande efter malmfyndigheter i dessa nordliga fjellbygder af vårt land. Det låter ju då så lätt tänka sig, att det ena bolaget uppstår efter det andra, och alla kunna komma med samma anspråk på statens mellankomst för anläggande af utfartsvägar. Detta kan blifva kostsamt nog, och då är väl bättre att stämma i bäcken än i ån. Kastar man en flygtig blick på utskottets betänkande, så finner man, att staten visserligen erhåller 6 procent i ränta och amortering på anläggningskostnaden och att den erhåller 5,000 kronor för den årliga driften af jernvägen. Detta senare synes mig emellertid vara alldeles för litet. Man måste nemligen betänka, att här gäller det en transport af circa 40 lastvagnar per dag. Vidare bekommer staten ingenting för banans underhåll, för upprätthållande af trafiken vintertiden och för den risk, som alltid är förenad med jernvägsdrift i afseende å materielens förstöring m. m. För allt detta undfar staten ingenting. Jag skall ej längre upptaga kammarens tid med denna fråga och ej heller göra något yrkande, men jag har velat till protokollet anteckna min mening om olämpligheten af att staten fortsätter med kontraherade och garanterade jernvägsbyggnader af denna art.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren biföll hvad utskottet i nu föredragna utlåtande hemstält.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 4 och 5 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 88, i anledning af väckt motion om utdelande vid riksdagens början af Riksdagens revisorers berättelse angående statsverket, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 4 och 5 innevarande månad bordlagda utlåtande n:o 89, angående beräkningen af statsverkets ordinarie inkomster.

Punkten 1.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 4 och 5 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 90, i anledning af väckt motion i fråga om rätt för rust- och rotehållare att förfoga öfver soldattorp, som ej äro till soldat upplättna, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo statsutskottets den 4 och 5 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 91, i anledning af väckt motion i fråga om ändrade bestämmelser rörande soldatkontrakt vid indelta armén.

Herr Lundeberg: På de af reservanternas anförda skäl anhåller jag att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att i afseende på föreliggande utlåtande endast yrkats, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle antaga det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet fogade reservation.

Härefter gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på godkännande af nyssnämnda yrkande; och förklarades den senare propositionen vara med ja besvarad.

Om ifrågasatt ändring af bestämmelserna rörande soldatkontrakt vid indelta armén.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 4 och 5 i denna månad bordlagda utlåtanden:

n:o 92, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående tiondefrihet för Höganäs stenkolsverk, och

n:o 93, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, angående anslag till bestridande af kostnader för en gradmätning å Spetsbergen,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande statsutskottets den 4 och 5 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 94, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af ytterligare medel till förekommande och hämmande af tuberkelsjukdomar hos nötkreaturen.

Punkten a).

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten b).

*Angående
minskning i
kostnaderna
för ladvärd-
besättnings-
undersökning
medelst
tuberkulin.*

Herr Odelberg, Theodor: Om statsutskottet någon gång — ofta händer det ju ej — icke kunnat hitta på något giltigt skäl till afstyrkande eller afprutning af ett utaf Kongl. Maj:t begärt anslag för jordbruksnäringens behof, så råkar utskottet i misshumör, och för detta misshumör plägar då motiveringen få tjena såsom afledare. Denna gång har dock icke motiveringen varit nog, utan utskottets dåliga lynne har också tagit sig uttryck uti ett förslag, att Riksdagen må aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om iakttagande af sparsamhet. Jag för min del skall icke yrka afslag på denna skrifvelse, hvilken jag anser vara af föga betydelse, ty Kongl. Maj:t skall nog veta, statsutskottets bön förutan, nedbringa kostnaderna för tuberkelundersökningarna, om det är möjligt, sedan någon längre erfarenhet än 7 månader vunnits.

Jag vill ej bestrida, att besparingar för statsverket kunna göras, men ej tror jag de kunna gå i den af statsutskottet anvisade riktningen. Jordbrukarne kunna ju åläggas betala en del af undersökningskostnaderna, och de beslutade belöningarna för framgångsrika bemödanden till tuberkelsjukdomens utrotande kunna ju indragas. Då Kongl. Maj:t faststälde den taxa, enligt hvilken ersättningen åt veterinärer i detta fall skall utgå, hafva motsvarande taxor i Danmark och Finland tjänat till ledning, och den i Sverige faställda står i nära nog fullständig öfverensstämmelse med dessa taxor. För närvarande utgår ersättningen åt veterinären med sex kronor om dagen, hvarjemte han erhåller 50 öre för hvarje undersökt djur intill 20 stycken samt deretter 25 öre för hvarje återstående djur. I Danmark uppbär veterinären en ersättning af 4 kronor för den första dagen och 12 kronor för den andra dagen. De 15 första djuren har han visserligen då skyldighet att undersöka gratis, men från det 16:de till det 30:de

uppbär han 50 öre för hvarje och för hvar och ett af de återstående har han 25 öre. I Finland uppbär veterinären 6 mark om dagen samt 50 penni för hvarje djur, som han undersöker. Men dertill kommer, att veterinären i dessa båda länder åtnjuter reseersättning enligt gällande resereglemente, hvilket deremot icke är fallet i Sverige, utan hos oss får rekvirenten betala resan, men ersättningen härför utgår endast för *en* häst jemte åkdonslega efter 30 öre för milen, så framt veterinären måst resa öfver 2 kilometer.

Jag vill emellertid nu påpeka, att det arbete, som veterinären vid dessa undersökningar måste åtaga sig, kanske är ett af de mest ansträngande, som förekom i hans praktik. Till hvarje tuberkulinundersökning åtgår två dagar. Veterinären skall då först göra en temperaturmätning på djuren samt derefter företaga en injektion af $\frac{1}{2}$ gram tuberkulin. Åtta timmar derefter skola åtta temperaturmätningar, med två timmars mellanrum mellan hvarje, företagas. Om man nu antar det vara ett normalt arbete för veterinären att på två dagar undersöka 60 djur, så skall han på denna tid företaga 540 temperaturmätningar och göra 60 injektioner, hvarförutom han är skyldig att till landtbruksstyrelsen insända mycket fullständiga temperaturlistor och protokoll. För ett så pass drygt arbete uppbär nu veterinären 32 kronor. I Danmark uppgår ersättningen därför till 31 kronor, men då har veterinären dessutom reseersättning efter gällande resereglemente.

Föga anade väl Riksdagen, hvilken fart, som dessa tuberkulinundersökningar skulle taga, då anslag först beviljades. På de $7\frac{1}{2}$ månader, som undersökningarna här i Sverige har varit i gång — eller från den 15 oktober 1897 till den 1 maj i år — hafva ifrån landtbruksstyrelsen utlemnats 20,500 gram tuberkulin. Requisitioner ligga dessutom inne på ytterligare 1,800 gram, hvilka ännu icke kunnat effektueras. Under dessa $7\frac{1}{2}$ månader hafva således omkring 50,000 djur blifvit undersökta. Jemför jag detta med motsvarande förhållanden i Danmark — der dessa undersökningar nu pågått i 4 års tid och hvarest anslagits 50,000 konor årligen uteslutande såsom ersättning för undersökningarna — så undersöktes der under det första året 5,250, under det andra året 17,800, under det tredje året 64,300 och under det sista året 93,000 djur. I Danmark har man emellertid kommit under fund med, att dessa 50,000 kronor äro otillräckliga, hvarför det nu för ändamålet äskats 100,000 kronor, och det lider intet tviifvel, att den danska riksdagen, som har ett vaket öga för jordbrukets kraf, skall bevilja dessa medel.

Medan jag nu har ordet, skall jag äfven be att få påpeka en felaktighet, till hvilken statsutskottet gjort sig skyldigt och hvilken jag icke vill låta stå oanmärkt. På sista raden af utskottets motivering står det nemligen, att landtbruksstyrelsen föreslagit Kongl. Maj:t att förskottera 25,000 kronor. Detta har landtbruksstyrelsen aldrig gjort, då landtbruksstyrelsen är fullt öfvertygad derom, att dessa 25,000 kronor icke skola räcka, utan det är statskontoret, som föreslagit Kongl. Maj:t att förskottera detta belopp.

Jag har, som sagdt, intet yrkande att framställa.

*Angående
minskning i
kostnaderna
för ludo-
gårdsbesätt-
ningars
undersökning
medelst
tuberkulin*
(Forts)

Efter det öfverläggningen förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Vid förnyad föredragning af statsutskottets den 4 och 5 innevarande månad bordlagda utlåtanden:

n:o 95, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppförande af nytt posthus i Malmö m. m., och

n:o 96, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående öfverflyttning af ett anslagsbelopp från en institution till en annan vid universitetet i Lund,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

Föredrogs å nyo bevillningsutskottets den 4 och 5 i denna månad bordlagda betänkande n:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

Herr Cavalli: Jag tillåter mig hemställa, att bevillningsutskottets nu föreliggande betänkande måtte till afgörande företagas så, att först föredragas paragraferna i nummerföljd och, der så erfordras, momentvis och derefter utskottets hemställan, samt att kammaren ville medgifva, att de beslut, som kammaren kommer att fatta vid föredragningen af lagförslaget, ej må utgöra hinder att vid besvarande af utskottets hemställan besluta öfver de framställningar angående vilkor vid eller uttalande i sammanhang med kammarens beslut i afseende på lagförslaget, hvartill anledning kan förefinnas.

Herr Ljungberg: Jag har för min del ingenting emot, att paragraferna föredragas särskildt, men jag anser, att man då vid föredragning af § 1 bör få tala om lagen i dess helhet; ty hafva vi gått igenom hvarje paragraf för sig och antagit alla paragraferna, lär det väl ej tjena mycket till att efteråt tala om det principiella i förordningen.

Sedan öfverläggningen angående föredragningssättet förklarats härmed slutad, biföll kammaren hvad herr Cavalli i afseende derå hemställt.

Kongl. Maj:ts förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge.

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.*

§ 1.

Herr Ljungberg: Jag vet icke, om min uppfattning är riktig, men jag förmodar meningen vara, att man nu är i tillfälle att tala om lagen i dess helhet, fastän blott § 1 är föredragen.

Efter de betänkligheter och anmärkningar, som vid förlidet års Riksdag framställdes mot den då framlagda propositionen i detta ämne, hade väl ingen väntat, att någon ny proposition af samma slag skulle inkomma till denna Riksdag. Så har likväl skett. Kongl. Maj:t har, besynnerligt nog, med erkännande, att norrmännen icke vilja gå in på ett aftal att betraktas såsom den mest gynnade nation, dock beviljat dem denna förmån. Jag skulle gerna vilja höra, om de, som tänka försvara denna proposition efter mig, verkligen tro, att det finnes något annat land, der sådant kan förekomma, om de tro t. ex., att, om danskar eller tyskar eller fransmän anhållit hos Norge att blifva behandlade såsom den mest gynnade nation och detta blifvit dem vägradt, de skulle hafva beviljat norrmännen någonting sådant. Jag tror icke det.

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Sträfvandet att åstadkomma en mellanrikslag mellan de båda rikena Sverige och Norge är ett arf från den på illusioner rika tid, då man ansåg sig böra och trodde sig kunna genom kommersiella förbindelser afhjelpa den splittring mellan folken, som förlänandet åt Norge af egen representation åstadkommit. Alla de lagar, som deretter i sådant syfte stiftats och hvilka oupphörligt måst förändras, hafva visat, att ansträngningarna för detta måls vinnande varit fruktlösa. Dessa lagar hafva endast åstadkommit split och strid mellan folken, och man har slutligen sett sig nödsakad att upphäfva mellanrikslagen.

Detta var på näringslivets område. Huru har det varit på det politiska? Carl Johans och hans ministrars syfte var utan tvifvel mycket välmenande, men föga genomtänkt, nemligen att, trots skiljaktigheten i tull-lagstiftningen, i handelsväg åstadkomma sämja och endragt mellan de båda folken. Detta slog så ut, att det i senare tider blifvit i politiskt afseende sämre än någonsin förut, och att, när man för några år sedan, år 1893, från Sverige räckte norrmännen handen öfver Kölen, de icke ville mottaga den, utan sade: »låt oss se, hvad som är i den handen!» Man fruktade naturligtvis att få se *skyldigheter* deri, och det var endast *rättigheter*, man ville hafva. Sedermera lade vi åtskilliga millioner i handen och räckte den återigen öfver Kölen. Derpå svarade norrmännen på det sätt, att de först ignorerade hela gifvan och sedan sökte bagatellisera den samt tillika förbjödo svenska arbetare och tjänstemän att deltaga i de anläggningar, som skulle göras med svenska medel. Och icke nog dermed: samtidigt fick man höra, att, om icke Sverige ville medgifva norrmännen egen utrikesminister, de komme att anfalla oss i ryggen, när det vore oss mest olägligt. Jag vill nu förbigå de skändliga stämplingar mot Sverige, som länge bedrifvits i ryska pressen genom en viss emissarie. Det nämnda torde vara bevis nog, huru litet man utträttat genom de kommersiella förbindelserna.

Nu tyckes regeringen vilja säga: vi hafva olyckligtvis blifvit nödsakade att uppsäga mellanrikslagen; det är nu blott fråga om gränshandeln, och det är ju för gränsbornas väl nödvändigt, att tullfrihet i viss mån åstadkommes. Denna åsigt hemtar sitt stöd från äldre förhållanden och alls icke från de nuvarande. På den tiden, då kommunikationerna voro svåra och man eljest måste med stor

Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)

kostnad hemta sina förnödenheter från aflägsna trakter i Sverige, kunde det ju vara vigt och behöfligt att få gå till grannlandet efter dem. Men denna tid är längesedan förbi. Numera finnes det jernvägar och alla möjliga kommunikationer, som icke funnos då, och det har uppstått öfver 120 landthandlande vid den ifrågavarande gränsen, hvarigenom det lättaste tillfälle, man kan tänka sig, yppats för gränsborna att få sina behof tillfredsställda. Också hafva kommerskollegium och generaltullstyrelsen i ett utlåtande af den 28 september 1869 uttryckligen förklarat, att det var på den gamla tiden och under helt andra förhållanden, en särskild lagstiftning af denna art kunde vara behöflig och nyttig, men icke den nuvarande. Och till och med den norska regeringen har, uti ett betänkande af den 12 december 1876, instämt i detta yttrande. Under sådana förhållanden torde särskilda bestämmelser om gränshandeln icke vara så nödvändiga, att vi fördenskull böra underkasta oss till och med förödmjukelsen.

Det är en sak, jag särskildt vill tillåta mig att i detta sammanhang anmärka. Skulle det icke hafva varit i sin ordning, att, då man begär förnyelse af en så omtvistad traktat som denna, en redogörelse lemnats för den framfarna tiden: i hvilken omfattning trakta-ten kommit till tillämpning, af huru stort behof den visat sig vara, och om några missbruk förekommit? Någon sådan redogörelse finnes alls icke. Propositionen är alldeles naken i ty fall, hvilket gjort, att jag på enskild väg sökt förskaffa mig upplysningar i dessa hänseenden. Sådana har jag dock icke kunnat erhålla, utom från generaltullstyrelsen en uppgift om de beslag, som blifvit gjorda under mellantiden. Jag har dervid funnit, att åtskilliga beslag blifvit af våra gränssidare verkställda å oloflig import af mjöl och i synnerhet af hästar. Men naturligtvis kan man icke på grund af sådana uppgifter om anställda beslag med tillräcklig säkerhet bedöma förhållandena. Derför fordrades, som sagdt, att man fått veta, huru liflig gemenskapen mellan gränsboarne på båda sidor varit och huru trafiken på det hela förhållit sig. Upplysning derom föreställer jag mig, att hvarje ledamot i denna kammare skulle hafva önskat sig.

Det är också en annan sak, som kanske bör tagas i öfvervägande vid detta tillfälle. Det har så mycket klagats öfver, att vår kratursexport möter så stora hinder i Tyskland, Danmark och England etc. Men ingen säger någonting vare sig i landtrucksakademien eller i kammaren om det hinder, som möter från Norge. Detta är dock af ganska stor betydighet. Näst kreatursexporten till England har kreatursexporten till Norge i många år varit den viktigaste. Den representerade stundom ett värde af 1,250,000 kronor. Nu har den sjunkit till en obetydlighet. Och hvarför? Naturligtvis kan man icke klandra normännen derför, att, när smittosam husdjursjukdom går i vårt land, och framför allt när t. ex. mul- och klöfsjuka förekommer, de spärra vägen för sådan sjukdom; men hvad man kan anmärka, är, att detta afstängande, med tillfälle till införsel af kreatur blott på två punkter af hela gränsen, fortfar nu på sju år, äfven då, under långa tider, *ingen* smittosam kreatursjukdom i Sverige förefinnes. Det är dock väl starkt. Då säger man: ja, hvad är det

värddt att söka åtgöra något? Med normmännen kan man icke komma någon väg, man måste finna sig deri. Man utsäger det kanske icke, men man synes tänka det.

Detta lät-gå-system har nu blifvit en sedvana och nästan en regel för vart samlif med Norge, men detta system anser jag i hög grad missbrukadt. Nationer måste man behandla sådana de äro. Mot normmännen finnes ej något sätt att få rättvisa annat än att mot dem öfva repressalier. Det är väl bekant, att till vårt land försiggår en mycket stor införsel af hästar från Norge. De senaste åren, för hvilka man kunnat följa den, har den inbragt normmännen mellan 3- och 400,000 kronor. Det skulle väl då icke vara så alldeles ur vägen, i synnerhet som det i Norge ofta förekommer rots och hästtyfus, hvilka sjukdomar äro mycket smittosamma och mot hvilka man i andra länder på det omsorgsfullaste garderar sig, att vi sade till normmännen: då ni alltjemt förhindra all införsel från Sverige af nötkreatur, utom tidsals å två stationer vid gränsen, så finna vi å vår sida oss nödsakade att afstänga exporten från Norge af hästar; vi vilja icke hafva edra hästkreatur importerade till vårt land annat än öfver samma punkter på gränsen, öfver hvilka I tillåten våra boskapskreatur inkomma till eder, d. v. s. öfver Kristiania och Fredrikshald. Väl kan ju sådant synas mycket stridande mot vår vanliga eftergifvenhet, och jag gör mig naturligtvis icke några illusioner, att man hos oss skulle göra någonting i den vägen, men detta vore likväl ett sätt, som vore enkelt och begripligt. Jag tror mig äfven i detta exempel ha visat, huru lätt man i många fall genom att använda metoden lika för lika kunde komma till rätta med normmännen.

Vidare är det en annan sak, som kanske bör tagas i öfvervägande vid behandlingen af förevarande ärende. Som bekant, hafva normmännen i senare tid redan två gånger beslutit att borttaga unions-tecknet ur sin flagga. Detta är så mycket märkvärdigare, som, såsom herrarne veta, i konung Oscar I:s resolution i detta ämne af år 1844 unions-tecknet i *handels*-flaggan blifvit upptaget såsom ett vilkor för, att *örlogs*-flaggan skulle få upphöra att vara gemensam för Sverige och Norge, och det i stället skulle blifva en särskild örlogsflagga för hvardera riket, i hvilken unionstecknet allena skulle utmärka föreningens tillvaro. Det skulle då kuana hafva varit skäl, att det redan i den kongl. propositionen blifvit tillkännagifvet, att sjöfarts-förmänerna lemnades norska fartyg under förutsättning, att unions-tecknet å dem bibehölles. Man kunde t. ex. efter de sista orden i § 1: »vara försedda med sådana handlingar, som till bestyrkande af deras nationalitet äro i Norge föreskrifna» hafva tillagt: »*samt bära unionsflagga*». Dessa ord skulle hafva varit icke blott behöfliga, utan äfven ganska nyttiga, emedan de kunde ha gjort våra grannar litet betänksamma; ty man förlorar ej gerna en fraktvinst å 8 millioner för att tillfredsställa sin fåfänga. Men jag medgifver, att det ännu är tid att iakttaga detta, emedan det tredje beslutet, som skall göra flagglagen definitiv i Norge, icke kan fattas ännu på ett år åtminstone, och således, om denna förordning skall förnyas, hvilket

*Forfattnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Författnings- jag hoppas icke må ske, det är tillfälle att då inlägga ett dylikt
 förslag innehåll i förordningen.
 angående

Hvad sjöfarten beträffar, har man nu, som bekant, medgifvit, icke
 sjöfarten och blott att norrmännen skola behandlas såsom den mest gynnade
 gränstrafiken nation, utan äfven att de skola hafva rättighet att med tillgodo-
 mellan nution, utan äfven att de skola hafva rättighet att med tillgodo-
 Sverige och njutande af inhemskt fartygs alla rättigheter segla på våra kanaler
 Norge. och insjöar, hvilket icke är någon annan nation tillätet. Beträffande
 (Forts.) denna seglation, svarades det förra gången, denna fråga var före:

vi veta visserligen icke, huru det förhåller sig dermed, men man
 kan döma derom af förhållandet å en kanal, om hvilken uppgift
 lemnats, att denna seglation är mycket obetydlig. Ja, det är mycket
 möjligt. Men hvad som icke är obetydligt och hvad som är ganska
 märkligt, är, att man icke under hela detta års lopp skaffat sig de
 uppgifter, som man der redan saknade och som man nu å nyo behöfde.
 Nu erbjuder sig emellertid ett mycket godt tillfälle till erhållande af
 ifrågavarande uppgifter. I kommerskollegium och generaltullstyrelsen
 håller man nemligen på med att i samråd med sakkunniga personer
 utarbete formulär till en ny sjöfartsstatistik. Efter hvad jag hört,
 har man likväl dervid glömt bort den fråga, med hvilken Riksdagen
 ändock sysselsatt sig ganska mycket. Det är meningen att insamla
 uppgifter rörande fartygens antal och tonnage, men icke om deras
 nationalitet. Ingenting vore väl ändå enklare än att tillsätta en
 kolumn, i hvilken man finge införd fartygens sistnämnda uppgift
 eller den om nationalitet. Jag vågar hemställa till herr statsrådet
 och chefen för finansdepartementet och regeringen, om det icke ginge
 an att göra en liten erinran i det hänseendet. Det skall väl intressera
 regeringen lika väl som Riksdagen att få behöfliga upplysningar på
 ett område, der man sväfvar i okunnighet.

Hvad sjöfartsförhållandena för öfrigt beträffar, drager man sig
 naturligen för att göra någonting, emedan man å svensk sida är så
 öm om norrmännens intressen, under det att dessa våra grannar
 aldrig i minsta mån taga hänsyn till våra intressen. Följden af
 särskilda åtgärders vidtagande skulle blifva, säger man, att norr-
 männen på det hela blefve hänvisade till produktplakatet från alla
 de förmåner, de nu hafva. Men först och främst får jag säga, att
 dermed icke vore så farligt, ty jag tror, att af produktplakatets
 bestämmelser det mesta redan förut upphört att gälla och att åter-
 stoden blifvit borttagen för omkring 40 år sedan. För det andra:
 hvad skulle risken vara, om man låte hela denna förordning falla?
 Jo, dermed vore förenad den risken, att norrmännen genom en
 sådan åtgärd ginge miste om ett par millioner kronor (år 1895
 förtjenade norrmännen i frakt på importen till Sverige 1,834,900
 kronor) — mera blefve det, emedan de alltid hade sin stora frakt-
 vinst qvar på den svenska exporten. Då kunde man man vara öfver-
 tygad, att norrmännen sjelfva skulle anhålla hos oss att få blifva be-
 handlade såsom den mest gynnade nation. Det blefve en liten gen-
 gäld mot hvad vi bruka eljest — det är ju eljest vi, som, utan all
 nödvändighet, göra sådan anhållan hos dem — och jag vet icke, om
 det skulle skada hvarken norrmännen eller oss, att de finge pröfva
 på detta omslag.

På grund af hvad jag nu anført kommer jag till den slutsats, att denna förordning alldeles icke borde antagas. Men då jag vet, att åtskillige af mina meningsfränder luta mera åt den reservation, som afgifvits af herrar af Burén och Alinström m. fl., vill jag in-skränka mig till att instämna deruti.

Friherre Klinekowström: Jag hade icke ämnat begära ordet i denna fråga, om jag icke hade åtskilliga anmärkningar att göra mot bevillningsutskottets nu föreliggande betänkande och dessutom ansäga, att frågan icke allenast är en kommersiell och sjöfartsfråga, utan äfven är en politisk fråga af ganska stor betydelse.

Jag har under föregående riksdagar i detalj framställt mina åsikter rörande våra unionsförhållanden, när denna fråga då varit före, och jag finner mig icke hafva i någon mån haft anledning att förändra dessa mina åsikter, utan att om möjligt skärpa dem. Hvarför bevillningsutskottet har på ett så — jag vågar säga — lätt sinnigt sätt behandlat denna viktiga fråga, kan jag icke förstå. Läser man igenom betänkandet, mina herrar, finner man, att utskottet gjort utdrag af den kongl. propositionen som vederbort, och gjort utdrag af myndigheternas utlåtanden, men för sin egen del har utskottet icke låtit sin hemställan i denna viktiga fråga åtföljas af, jag säger icke: utredning — utskottet har icke låtit Riksdagen ens få veta utskottets säkert märkvärdiga mening med hela frågan; och detta finner jag vara att försumma sin pligt. Att här upptaga till besvarande eller till anmärkning alla de skäl dertill, som norska Stortinget och regeringen på senare tider låtit komma sig till del, blefve ett för vidlyftigt göra, i synnerhet för mig med mina svigtande krafter, och det behöfs heller icke för alla dem, som följt med de norska förhållandena och unionsförhållandena under de senare åren. Jag finner det vara det enklaste i verlden att behandla denna fråga att helt enkelt afslå den och låta norrmännen blifva behandlade som den mest gynnade nation rörande såväl handel som sjöfart, för den händelse norrmännen behaga lemna oss motsvarande fördelar, i annat fall helt enkelt behandla norrmännen såsom hvarje annan nation. Det vore det enklaste, det vore det reelaste, och det vore — jag är öfvertygad derom — en tillräckligt allvarsam avis till herrar norrmän att skicka sig annorlunda i mångt och mycket, än de hittills gjort, beträffande föreningsförhållandena vis å-vis Sverige. Om icke Norge och Stortinget samt norska regeringen behaga bättre tillgodose det goda förhållandet mellan unionsländerna, då bör, enligt min mening, Sverige icke vidare fråga efter Norge och dess fördelar, utan behandla norrmännen, som de förtjena. Vi hafva exempel på länder, som äro förbundna sins emellan mycket intimare än Norge och Sverige, men der tullförhållandena och sjöfartsförhållandena äro på ett helt annat sätt behandlade. Vi hafva förhållandet mellan Finland och Ryssland, vi hafva förhållandet mellan Ungern och den stora österrikiska monarkien. När jag var, för många år sedan, militärattaché i Wien, mina herrar, förevar tvist om en ny konstitution mellan Ungern och Österrike. Då kommo till mig några af de ledande magyarerna i Ungerns öfverhus och begärde att få upplysning om den riksakt,

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)* som fans sedan år 1815 mellan Sverige och Norge. Händelsevis hade jag ett tryckt exemplar af denna riksakt öfversatt på fransyska, troligtvis till följd af dåvarande svenske och norske konungen Hans Maj:t Carl XIV Johans ringa kunskap i svenska språket, och jag lånade nämnde herrar detta exemplar till undervisning om våra förhållanden. Ungern har mycket af de norska konstitutionella förhållandena i sin konstitution med den öfriga österrikiska monarkien, men man har der lyckligtvis undvikit de många fel, som vi beklagligtvis hafva i våra unionsbestämmelser och som, Gud skall veta, norrmännen nu för tiden begagna sig af i rikaste måtto.

Att för ännu ett år prolongera den interimis-öfverenskommelse, som träffats mellan Sverige och Norge rörande våra gränsförhållanden och sjöfarten, det finner jag alldeles icke nödigt. Må Norge gå sin väg bäst det kan! Det är orimligt att vilja önska, att Sverige skall foga sig efter en frihandelsstat, som Norge är, Sverige, som, (Gud ske lof, redan kommit derhän att vilja och kunna skydda sina näringar. Och det vore ytterst att beklaga, om vi skulle frångå dessa sunda och för oss i finansielt hänseende så goda och lyckliga principer. Hvar skulle vi vara, mina herrar, om vi sedan år 1880, då de nya tullskyddsförhållandena etablerades i detta land, gått miste om de omkring 100,000,000 kronor, som genom desamma hafva tillflutit vår statskassa till våra statsutgifters bestridande? Hvar och en kan, äfven om han är frihandlare, göra sig ett begrepp om, hvilken nytta och hvilket gagn allenast i det afseendet vårt tullskydd gjort. På samma sätt är det med våra näringars förkofran. Det är så påtagligt och i ögonen fallande — den utställning, vi hade här förlidet år, visade väl så till fullo, att ingen människa lär kunna betvifla det — att vårt tullskydd verkat ofantligt på näringarnas utveckling i landet.

Jag har redan för tre år sedan, vill jag minnas, när de norska förhållandena förevaro i kammaren, framhållit både de ringa rättigheter, norrmännen hade till sina oförsynta påståenden och, äfven hurusom det vore det rätta att blifva af med dem, ty att de icke äro förenade med Sverige till vår lycka, det torde hvar och en nu för tiden noggsamt inse. Jag uttalade då och jag vidblifver den meningen, och det kan hända, mina herrar, att det blir slutet på visan, att vi måste låta Norge gå sin egen väg. Det vore således utöfver de djerfvaste önskningsar, som de mest avancerade ledarne i Norges Storting någonsin drömt om. Och jag tror, att det skulle vara ett tillräckligt korrektiv för Norge att vilja spela storstat. Min tanke är, att det vore det enda korrektivet. Det kan icke för närvarande komma derhän. Det är en framtidsfråga, i hvilken jag fruktar, att jag nog får rätt.

I frågans närvarande skick vill jag emellertid lika som den näst föregående talaren först och främst adoptera hans åsigt om handelsflagga, försedd med unionstecknet såsom vilkor för att få drifva kushandel på Sverige, och för det andra vill jag gerna lika som han gå in på den andra reservationen i ordningen för att åtminstone vinna någonting; men helst såge jag, att hela förslaget afsloges, hvarom jag får tills vidare anhålla, med förbehåll att få frångå denna

min uppfattning, i fall jag icke finner, att jag blir af andra talare understödd.

Herr Lithander: Då jag har en helt annan åskådning i unionella angelägenheter än de två talare, som nyss yttrat sig, och jag följaktligen icke kan godkänna det af dem rekommenderade tillvägagångssättet i dylika frågor, så har jag ansett mig böra yttra några ord derom för att angifva min uppfattning.

Man kan icke klandra och icke missuppfatta reservanternas yrkande. Ty det är nog välbetänkt och klart, men man kan icke desto mindre hafva goda skäl för den mening, att Kongl. Maj:ts proposition kan och bör antagas äfven utan det tillägg, som reservanterna påyrkat. Ty i praktiskt hänseende har det ju ingen betydelse eller åtminstone föga betydelse, om ett sådant tillägg göres, alldenstund det ifrågasättes, att förordningen skall förnyas för ett år åt gången, och det således står den svenska Riksdagen fritt att hvarje år, när så behöfves, göra ändringar eller helt och hållet upphäfva förordningen. Att förr än i yttersta nödfall, i allra yttersta nödfall göra ändringar i eller helt och hållet upphäfva de ömsesidiga rättigheterna i fråga om gränshandeln och sjöfarten mellan Sverige och Norge, det kommer nog icke att ifrågasättas från svensk sida. Hvad skulle det då tjena till att nu antyda något sådant? Den dagen — den omsorgen! Då jag nu tillåter mig att påyrka fortfarande bestånd af den i dag gällande förordningen orubbad, så ber jag, att detta icke måtte uppfattas såsom något tecken till bristande fasthet gent emot hvarje oberättigadt norskt anspråk på vidare eftergifter i unionella frågor. Ty i det afseendet hafva vi redan kommit allt för långt, och jag skulle ingalunda vilja vara med om någonting vidare i den vägen. Hvad jag vill, är helt enkelt motsatsen af hvad den förste ärade talaren rekommenderade, nemligen att den svenska Riksdagen skulle öfva repressalier mot Norge för den illojala politik, som norska vensterpartiet drifvit. Enligt min uppfattning är det lyckligast, om den svenska Riksdagen fortfarande med samma lugn, samma sans och samma öfverseende som hittills behandlar den norska vensterns förlöpningar. Det är min öfvertygelse, att just genom denna svenska Riksdagens aktningsofverstående lugna hållning och dess lojala behandling af de unionella frågorna åt Sverige bereds en stark position i mellanvarandena mellan Sverige och Norge, och derigenom skola också vinnas Europas sympatier för Sveriges handlingssätt i sin helhet gent emot Norge. För hvar och en måste det förr eller senare blifva tydligt och klart, att rörelsen i Norge är orättfärdig. Den storartade andliga och materiella utveckling, som det norska folket ernått under den tid, Norge varit förenadt i union med Sverige, vittnar ojäfaktigt derom, att de sistflydda 84 åren varit den lyckligaste perioden i Norges historia. Intet talar derjemte mot det faktum, att det är Sveriges fredliga politik och det svenska folkets ridderliga omhuldande af broderfolket, som utgjort det fasta stöd, vid hvilket det lilla, oroliga norska folket kunnat trygga sig och hvarigenom det kunnat gå så raskt framåt. Huru oroligt och huru bångstyrigt det än varit, har dock aldrig Sverige

Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)

Författnings-
 förslag
 angående
 sjöfarten och
 gränstrafiken
 mellan
 Sverige och
 Norge.
 (Forts.)

låt det känna ens skymten af förtryck, och unionskonungarne hafva, trots allt, som passerat i Norge, oafslåtliga, utan åtskillnad och fullkomligt lika egnat sina omsorger åt båda folkens lycka och framtid. Så skulle det vara och så har det varit. Att nu Norge icke synes kunna bära medgången, utan äflas att göra ända på sin lycka, att från Norges sida förekomma förolämpningar och trakasserier mot oss svenskar, är för Norges egen skull att beklaga. Vi hvarken kunna eller vilja göra någonting deråt. Det är min lifliga önskan, att normännen så småningom måtte komma till besinning.

Hvad vi emellertid bestämdt icke böra göra, det är hvad den förste talaren rekommenderade, nemligen att slå in på ungefär samma bog, som brukats i Norge. Må man der syssla med söndringspolitik, må man söka att undandraga sig vissa delar af sina unionella förpligtelser, ja, må en norsk man, efter som det synes icke kunna hindras med lagens hjälp, fortsätta att i utlandets press smäda och beljuga det ädla broderfolket — dermed vinnes i längden icke något godt för Norge. Gent emot allt detta kunna och böra vi vara »storsvenskar», d. v. s. vara storsinnade i vårt handlingssätt. Vi böra fortfarande visa, att det mål, som vi hafva till stadigt ögonmärke, det är de båda folkens lycka och framgång — en lycklig framtid för de två folk, som bygga och bo på den skandinaviska halvön.

Jag skall icke upptaga till besvarande alla de detaljer, som framhöllos af de två föregående talarne. Jag tror icke, att det är lämpligt att fördjupa sig i detaljer i dessa afseenden, utan jag skall inskränka mig till att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Cavalli: Den andre ärade talaren anmärkte, såsom han någon gång tillförene gjort, att bevillningsutskottet icke så fullständigt, som han skulle hafva önskat, motiverat sin framställning. Jag ber då att få erinra om det i fråga om utskottsmotiveringar högst vanliga förhållandet, att, då ett utskott tillstyrker en kongl. proposition och det icke finnes någon särskild anledning till erinran mot densamma, utskottet inskränker sig till att förklara, att det icke har något att erinra mot propositionen och tillstyrker bifall till densamma. Det var nog icke heller den egentliga anledningen till anmärkningen, utan det var nog den vanliga, att »när slutet icke är sådant, som jag vill, då är motiveringen icke heller tillfredsställande».

Jag skall icke följa de tre representanterna för Elfsborgs län, som i denna fråga yttrat sig, i deras storpolitiska uttalanden, som åtminstone för en af dem mynnade ut i ett fullkomligt politiskt program. Om utskottets betänkande varit kort affattadt, så har det ju af dem blifvit afrundadt och utfyllt i stora och högtämnda ordalag. Kammaren torde därför ursägta mig, att jag drager ned frågan till hvad den i sjelfva verket är, en liten bevillningsfråga, en liten finansiell fråga.

De två förste talarne hafva emellertid berört så många saker, att åtminstone några af dem föllo inom ramen för det föreliggande betänkandet, och jag har därför anledning att yttra mig om ett par af dessa punkter. Den andre talaren i ordningen sade, att vi borde komma i håg, att det gäller förhandlingar med ett frihandelsfolk.

Jag undrar verkligen, om detta numera är med sanna förhållandet öfverensstämmande. Att döma af den norska tulltaxan, är frihandeln der betydligt reducerad. Den förste talaren öfvermålde, huru som han förväntat sig öfver, att det icke lemnats uppgift om, huru många beslag, som gjorts vid norska gränsen, sedan förordningen om gränstrafiken kom till. Sjelf hade han genom generaltullstyrelsen förskaffat sig uppgift härom och funnit, att det varit ganska många. Ja, skola vi upphöra att hafva handelsförbindelser med ett land, dertför att tullöfverträdelser begås, då böra våra handelsförbindelser afbrytas, men icke blott med Norge, utan också med andra länder.

Jag är något tveksam, huru vida jag vid denna punkt bör yttra mig om förslaget i dess helhet eller endast om § 1, men skäl torde dock finnas att yttra några ord om det hela. Den fråga, som här föreligger, är icke ny. Äfven i fjol förelåg till behandling en kongl. proposition i detta ämne, från hvilken den nu föreslagna skilljer sig endast i två punkter, så obetydliga, att de kunna betraktas endast såsom rena redaktionsfrågor. Det hade då, synes det mig, varit följdriktigt, att utskottet behandlat den kongl. propositionen på samma sätt som i fjol, då bevillningsutskottet tillstyrkte densamma och dertill endast fogade ett bemyndigande för Kongl. Maj:t, att, derest Kongl. Maj:t skulle finna, att Sveriges behandling i handels- och sjöfartsförhållanden såsom den af Norge mest gynnade nation i ett eller annat afsevärdt hänseende blefve upphäfd, eller motsvarande rättigheter, som i § 2 mom. 2—4 af förordningen medgifvits vid införsel till Sverige, skulle vid införsel till Norge förvägras, Kongl. Maj:t skulle ega att när som helst förordna, det författningen delvis eller helt och hållet skulle upphävas.

Det hade åtminstone varit konsekvent af de ledamöter af utskottet, som der i fjol bildade majoritet och således dikterade utskottets beslut. För min del finner jag mig i min riksdagsmannaverksamhet icke böra behandla en fråga på annat sätt det ena året som det andra, förutsatt nemligen, att icke några nya förhållanden, som nödvändigöra eller berättiga till förändring, mellankommit. Detta har dock icke skett i denna fråga, mig veterligen, och så vidt af diskussionen så väl i bevillningsutskottet som här i kammaren framgår, har det icke ådagalagts. För mig har det då helt enkelt icke funnits något annat att göra än att ställa mig på samma ståndpunkt som i fjol och att, då bevillningsutskottet ändrat mening, i reservation upptaga utskottets hemställan från i fjol, hvartill jag egt så mycket större anledning, som Första Kammaren då med öfvervägande majoritet gillade bevillningsutskottets hemställan.

Men här har på tal om denna fråga antydts, att anledningen, hvarför man ville hafva ändring, vore den, att det icke skulle finnas likställighet mellan Sverige och Norge i detta fall. Jo, mina herrar, det finnes — och jag skall visa det — den fullkomligaste likställighet i detta afseende. Den bestämmelse angående sjöfarten, som finnes i § 1 i den kongl. förordningen af den 28 maj 1897, finnes intagen i den norska tulltaxan. Svenska fartyg behandlas i Norge som norska och norska fartyg behandlas i Sverige som svenska. Det är visserligen sant, att Norge utsträckt dessa rättigheter äfven till andra

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Forfattnings-
förelåg
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)* utländska fartyg, men vi kunna ju icke begära af Norge att få mera, än hvad som kan fås. Hvad gränshandeln beträffar, så finnas de bestämmelser, som här upptagits i 2 och 3 §§, också intagna i den norska tulltaxan. De afse samma kvantiteter och innehålla samma stadganden i öfrigt.

Men det har sagts, att det i dessa förordningar i Norge finnes stadgadt, att dessa bestämmelser skola i Norge gälla endast så länge, som motsvarande bestämmelser finnas i Sverige. Detta stadgande — jag ber att få lägga vikt derpå — finnes äfven i Sverige. Det förhåller sig så, att parallelt med de båda förordningar, om hvilka jag nu talat, den kongl. förordningen den 28 maj 1897 och den norska tulltaxan, löpa två andra förordningar, en i Sverige och en i Norge. Den svenska innehålles i en kongl. kungörelse af samma dag, den 28 maj 1897, af Konungen utfärdad i administrativ väg — den har nummer 48 i svensk författningssamling — och den motsvaras i Norge af en lag af den 10 juli 1897, och heter lag angående varuförsändning landvägen mellan Norge och Sverige. Dessa båda förordningar — kungörelsen i Sverige och lagen i Norge — innehålla alldeles detsamma. Den norska lagen slutar med: »denna lag skall träda i kraft den 13 juli 1897, förutsatt att motsvarande bestämmelser antagas i Sverige såsom gällande från samma tidpunkt och skall förblifva gällande, så länge man i Sverige har motsvarande bestämmelser eller det här icke annorlunda bestämmes, dock icke längre än till den 15 maj 1898». Kungörelsen i Sverige börjar på vanligt sätt: »Vi Oscar etc. göra veterligt etc. och så står det längre ned »hafve Vi under förutsättning att motsvarande bestämmelser i Norge antagas att gälla från och med den 13 nästkommande juli funnit godt rörande varuförsel landvägen mellan Sverige och Norge i näder förordna som följer». Det är således så fullständigt hvarandra täckande bestämmelser, att icke mer än en olikhet finnes, och det är den, att man i Norge har i båda de norska förordningarna infört, hvad som i Sverige finnes intaget i 3 § af förordningen.

Jag har vid denna 1 § yttrat detta, ehuru det endast delvis hör hit, och jag förbehåller mig rättigheten att, när vi komma till utskottets hemställan, yrka bifall till min reservation. Hvad nu 1 § beträffar, yrkar jag bifall till densamma.

Herr Almström: Jag hade begärt ordet egentligen för att åt mig reservera rättigheten att, då proposition på klämman till detta utlåtande framställes, få yrka bifall till den reservation, som sju ledamöter af bevillningsutskottet fogat vid betänkandet, men då man redan börjat resonnera om frågan i dess helhet, vill jag mot den siste talarens yttrande påminna, att den kongl. kungörelsen, som han uppläste, afser endast den vanliga gränshandeln och att genom den intet skydd vinnas mot att icke Norge vid införsel af svenska varor till Norge tillämpar sin maximitariff. Det har varit denna omständighet, som framför andra föranledt reservanterna att afgifva sin reservation och att i formen för denna skilja sig från herrar Cavalli och Almqvist.

Den föregående talaren yttrade vidare, att sedan frågan förevarit förra året, hade ingenting tilldragit sig! Nej, ingenting har i denna fråga tilldragit sig mellan Sverige och Norge, men sedan frågan behandlades i Första Kammaren, har dock tilldragit sig, att Andra Kammaren strukit mom. 2, som herr Cavalli infört i sin reservation. Dermed betogs Kongl. Maj:t rättigheten att under det år, som traktaten afser, vidtagna några förändringar, i fall Norge icke visar sig tillmötesgående.

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

De sju reservanterna hafva dessutom icke uppfattat denna fråga endast ur handelspolitisk synpunkt, såsom den föregående talaren förklarade sig göra. De hafva ansett den ega äfven en politisk innebörd, och att denna förordning, om den också icke i formen hade lydelsen af en traktat, dock vore af traktats natur och att man därför vid beviljandet af fördelar åt andra bör förbehålla sig sjelf rätten att erhålla samma fördelar. Detta har varit den egentliga anledningen till reservationen.

Jag ber nu att få yrka bifall till den föredragna punkten, men förbehåller mig att, då proposition på klämman framställles, få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet grefve Wachtmeister: Jag tror, att den siste ärade talaren och hans medreservanter, liksom de med fullt skäl åt vårt land vindicera rätten att fritt och obehindradt ordna sina handels- och sjöfartsförhållanden gent emot andra länder, icke heller skola tveka att tillerkänna dessa andra länder en sådan rätt. Då således nu Norge anser sig böra bibehålla sin handlingsfrihet genom att icke ingå en ömsesidigt bindande öfverenskommelse med Sverige om behandling såsom den mest gynnade nation, så är detta en sak, som man kan beklaga, men som helt och hållet faller inom området för Norges fria sjelfbestämmelserätt och som därför måste accepteras såsom ett faktum. Vore det nu så, att Norge faktiskt icke tillerkände oss för vår handel och sjöfart behandling såsom den mest gynnade nation, så vore det ju en klar sak, att Norge för sin handel och sjöfart icke heller borde här i Sverige komma i åtnjutande af sådan behandling. Men lika klart bör det väl vara, att då Norge nu faktiskt medgiiver oss behandling såsom den mest gynnade nation, enahanda förmån äfven bör tillkomma Norges handel och sjöfart hos oss. Detta förmodar jag, att icke heller reservanterna bestrida, utan frågan gäller, på hvilket sätt man bör bereda sig garantier för den eventualiteten, att denna faktiskt bestående reciprocitet från Norges sida kommer att upphöra eller inskränkas. Kongl. Maj:t har ansett denna garanti kunna vinnas på det sätt, att den nu ifrågavarande lagen endast erhåller giltighet för ett år med öppen lemnad möjlighet för det fall, att Sveriges handel och sjöfart komme att i Norge få en missgynnad ställning, att redan fyra månader före utgången af detta år få lagen upphäfd. Reservanterna anse icke, att denna garanti är tillräcklig, utan hafva velat förstärka den genom ett uppdrag åt Kongl. Maj:t »att, derest Kongl. Maj:t skulle finna, att Sveriges behandling i handels- och sjöfartsförhållanden såsom den af Norge mest gynnade nation i ett eller annat afsevärdt

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)* hänseende varder upphäfd, eller motsvarande rättigheter, som i § 2 mom. 2—4 af förslaget medgifvits vid införsel till Sverige, skulle vid införsel till Norge förvägras, Kongl. Maj:t må ega att när som helst förordna, det denna förlåtning delvis eller helt och hållet skall upphävas».

Det förefaller, som om detta tillägg skulle innebära ett öfvermått af säkerhetsåtgärder. Det är väl icke skäl att rusta sig med starkare vapen, än man verkligen kan behöfva. Enligt den af Kongl. Maj:t föreslagna formuleringen *måste* lagen komma under förnyad pröfning före nästa riksdags slut, och de Norge medgifna förmånerna kunna, i fall anledning dertill förefinnes, redan i början af nästa riksdag upphävas eller inskränkas. Det förefaller, som om detta skulle vara tillräckliga garantier. Att ytterligare förstärka dem med det af reservanterna förordade uppdraget åt Kongl. Maj:t skulle endast kunna anses vara behöfligt under den förutsättning, att man egde anledning antaga, att den nu faktiskt bestående reciprociteten från Norges sida skulle komma att under sömmarens eller höstens lopp inskränkas eller upphävas. Efter hvad man vid de förhandlingar, som egt rum med norska regeringen, kunnat inhemta, förefinnes emellertid — det kan jag säga — ingen anledning att befara något sådant. Då således något verkligt behof af det utaf reservanterna förordade bemyndigandet för Kongl. Maj:t icke förefinnes, kan jag icke finna, att det kan vara skäl att besluta detsamma. Herr Cavalli har genom sin redogörelse för de norska författningarna i ämnet visat, att ej heller ur den *formella* reciprocitetens synpunkt någon anledning till ett sådant tillägg förefinnes.

Hvad den af herr Cavalli afgifna och af honom förordade reservationen beträffar, så är det ju den skilnad mellan denna och den af herr Almström och hans medreservanter förordade, att enligt den förra uppdraget åt Kongl. Maj:t icke skulle sättas såsom ett vilkor för lagens antagande, utan beslutas såsom en själfständig, fristående sak. Men då, efter hvad erfarenheten från förra året gifver vid handen, det icke finnes anledning antaga, att Andra Kammaren skall besluta ett sådant bemyndigande, så hemställer jag, huruvida det icke skulle vara skäl, att Första Kammaren bifölle Kongl. Maj:ts förslag utan något tillägg.

Jag ber att få yrka bifall till den föreliggande 1 §.

Herr Sandberg: Under den tid, jag varit medlem af den svenska Riksdagen, har knappast något beslut skänkt mig så stor tillfredsställelse som det för några år sedan fattade om uppsägning af den s. k. mellanrikslagen. Min glädje häröfver har dock blifvit grumlad, för att icke säga tillintetgjord, genom regeringens åtgärd att vid slutet af förra Riksdagen framlägga förslag om och genomdriva förlängning af mellanrikslagen i så viktiga punkter som i fråga om sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge. Hvad särskildt gränstrafiken angår, har många gånger uttalats af män, på hvilkas uppgifter jag ansett mig kunna lita, att de största missbruk der bedrifvas. Vårt förhållande i detta afseende erbjuder en påtaglig analogi med hvad som nu mot slutet af det nittonde

seklet ofta inträffar i det enskilda lifvet, nemligen att en svag fader eller lärare, slutligen uttröttad af en sons eller lärjunges ständiga elakhet och nyckfullhet, gifver yngligen en allvarlig tillrättavisning, men snart derpå ångrar sitt otidsenliga beteende och söker genom förnyad flathet och undfallenhet återvinna hans ynnest. Hvad följden af en sådan behandling blifver för ynglingens framtid, öfverlemnar jag åt kammarens ledamöter att bedöma.

Hvad nu beträffar de reservationer, som bifogats utskottets betänkande, vill jag anmärka, att herrar Cavallis och Almqvists reservation synes mig ega, snart sagdt, ingen betydelse, särdeles som den förmodligen icke kommer att antagas i Andra Kammaren. De öfriga reservanternas förslag eger visserligen något större betydelse, men äfven om denna reservation skulle antagas, kunde den icke få så synnerligen mycket att betyda. Båda reservationerna innehålla, att Kongl. Maj:t skulle få rätt att förordna om författningens upphäfvande, derest Sveriges behandling i handels- och sjöfartsförhållanden såsom den af Norge mest gynnade nation i ett eller annat *afsevärdt* hänseende varder upphäfdt. Hvad menas med denna vaga bestämelse »i ett eller annat afsevärdt hänseende»? Allt, hvad jag läst och hört om unionens historia, visar, att den svenska regeringen städe och så godt som utan undantag ådagalagt den största undfallenhet för norska anspråk. Jag tror också knappast, att norr-männen skulle kunna vidtaga en sådan åtgärd i fråga om Sveriges behandling i handels- och sjöfartsförhållanden, att Kongl. Maj:ts regering skulle anse denna åtgärd såsom en ändring i »afsevärdt hänseende».

För min del kan jag därför icke annat än yrka afslag på utskottets och Kongl. Maj:ts förslag, och jag ber kammarens ledamöter om öfverseende för att jag kommer att begära votering rörande detta mitt yrkande, för att få utrönt, om det icke i Första Kammaren finnes en eller annan ledamot, som i likhet med mig anser de fortsatta eftergifterna och återtagandet i väsentliga delar af den en gång skedda uppsägningen af mellanrikslagen innebära en förödmjukelse, för att icke säga en förnedring, för Sverige.

Herr Stephens: Som jag slutit mig till utskottets hemställan, men under diskussionen hänsyftats på, att detta skulle vara inkonsekvent af en medlem af kammaren, som förra året stod på en annan ståndpunkt, då sedan dess ingenting inträffat, som kunde gifva anledning till ändrad åsigt i frågan, så ber jag att få med några ord klargöra min ställning.

För min del anser jag, att denna fråga i år föreligger på helt annat sätt än i fjol. Då var der utskottets förslag, som upptog den hemställan, som nu förekommer i andra punkten af herrar Cavallis och Almqvists reservation. Detta förslag antogs af Första Kammaren, men förkastades med stor majoritet i Andra Kammaren. Riksdagens beslut blef på grund häraf, att Kongl. Maj:ts proposition bifölls. Med afseende å den form, hvori frågan således i år återkommit, frågar jag då: är det skäl att, då, såvidt jag kan förstå, ingen möjlighet finnes att i frågan komma till annat slutresultat

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)* än bifall till den kongl. propositionen, i denna kammare göra ett uttalande, som skulle kunna skadligt inverka på hvad vi alla önska ernå, en ömsesidig öfverenskommelse med Norge?

Tydligt är, att vi gerna måste se, att detta temporära sätt att årligen behandla en så ömtålig fråga som denna snart upphör, men kan det då vara lämpligt att här göra ett uttalande, som, minst sagdt, icke kan annat än med missbehag emottagas i Norge och således måste bidraga till att förhindra befrämjandet af det fördelaktiga resultat, hvarfull vi önska komma.

Denna uppfattning har varit skälet, hvarför jag icke kunnat ställa mig på reservanternas sida.

Hvad särskildt beträffar herr Almströms med fleres reservation, finner jag denna vara i högsta grad farlig, därför att, om den skulle gå igenom i denna kammare, men utskottets förslag, såsom med all säkerhet sker, antages i Andra Kammaren, hela förslaget då faller. Hvad blir nemligen resultatet häraf? Jo, att det första stenkollastade norska fartyg, som kommer till svensk hamn, beslagtages, både fartyg och last. Kunna vi utsätta oss för något sådant inför Europa och hela den civiliserade världen? Skola vi kunna göra anspråk på broderskärlek och hänsynsfullhet från Norges sida, om vi utsätta norrmän för en sådan behandling?

Herrar Cavallis och Almqvists reservation afser att häfda Första Kammarens förra året fattade beslut, men något annat vinnes ej heller genom bifall till denna reservation. Ett antagande af reservationen kan deremot lätt orsaka, att underhandlingarna med Norge förlängas och försvåras, och till och med möjligen gifva upphof till ett tullkrig.

Man synes ofta i denna fråga liksom anse, att Sverige skänkt Norge stora fördelar och därför äfven skulle ega rätt att uppställa stora anspråk. Jag anser dock, att vi icke skänkt Norge några stora fördelar, utan att fördelarne finnas lika mycket å Sveriges som å Norges sida. Är det icke en fördel för vår gränsbefolkning att hafva de lättnader i samfärdseln med Norge, som göra det möjligt för den att för billigt pris skaffa sig sina förnödenheter samt de lättnader, som behöfves för skötandet af jordbruket? Och är det icke en fördel för Sveriges jordbruk och industri att kunna skicka sina varor till Norge utan att der mötas af maximaltariffer och differenttullar, som troligen annars skulle få erläggas för dessa varor? Är det icke en fördel för vår sjöfart att i Norge få åtnjuta samma vilkor, som tillkomma andra nationer? Alla dessa fördelar skulle säkerligen komma att inskränkas, om den ifrågavarande författningen upphäfdes.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Alin: Hvad jag nu närmast har att yttra, hade jag ämnat anföra vid föredragningen af utskottets slutliga hemställan, men den omfattning, diskussionen tagit vid denna §, liksom ock särskildt en del af hvad bevillningsutskottets ordförande nämde — hvilket jag hoppats han skulle låta mig säga först, då han visste jag ämnade säga det — har föranlett mig att redan här begära ordet.

Jag har först att rätta en origtig uppgift, som af mig lemnades

vid det tillfälle, då den förevarande kongl. propositionen remitterades — en uppgift, hvilken lyckligtvis angår en omständighet, som icke för frågau har betydelse i annat än formellt hänseende, såsom äfven af herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i hans nyss afgifna yttrande betonades, men som emellertid bör rättas, då uppgiften är oriktig, och på samma gång jag gör denna rättelse, anhåller jag om kammarens ursäkt för att uppgiften blifvit lemnad.

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Den ifrågavarande uppgiften är den, som förekom i mitt omnämnda yttrande vid remissen af den kongl. propositionen, att, sedan frågan sislidit är förevar i Riksdagen, det förhållandet inträffat, att i »den motsvarande norska lagen» — den lag, som motsvarade den förra året af Riksdagen antagna lagen — i dess sista paragraf intagits en bestämmelse, liknande den, som bevillningsutskottet förra året föreslog Riksdagen att antaga, i det att första delen af sista paragrafen i den norska lagen lyder: »denna lag skall träda i kraft den 13 juli 1897 — förutsatt, att motsvarande bestämmelser antagas i Sverige såsom gällande från samma tidpunkt — och skall förblifva gällande, så länge man i Sverige har samma bestämmelser, eller här i riket icke annorlunda genom lag blir bestämdt, dock icke längre än till den 15 maj 1898.»

Såsom herr Cavalli nyss nämnde, finnas i denna lag, hvilken väsentligen motsvarar den i administrativ väg utfärdade kongl. kungörelsen af den 28 maj 1897 angående varuförseln de begge rikena emellan, en del af de bestämmelser, som förekomma i den svenska lag, hvars förnyande nu föreslås, nemligen i § 3. Den omständigheten, att jag i den norska lagen såg en del af den nu ifrågavarande svenska lagen, gjorde, att jag, i följd af den skyndsamhet, hvarmed jag hade att undersöka förhållandet, kom att föreställa mig, att den norska lagen, motsvarade både den kongl. kungörelsen och den svenska lagen i fråga, och häraf föranleddes min uppgift. Lyckligtvis — för mig — har det förhållandet, att den bestämmelse, som min uppgift rörde, endast angår en del af de stadganden, som finnas intagna i den svenska lagen, nemligen den, som innehålles i § 3, endast formel betydelse, i det att de bestämmelser, som motsvara 1 och 2 §§ af den nu gällande svenska lagen liksom af den föreliggande kongl. propositionen, jemte det att de äro intagna i den norska tulltariffen, hvarigenom de äro lättare att ändra, än om de vore införda i lag, ega ett sådant innehåll, att de medgifvanden, som genom dem lemnas Sverige, äfven utan Stortingets samtycke kunna af regeringen upphävas och modifieras, så vida förhållandena här i Sverige skulle anses dertill föranleda.

De ifrågavarande bestämmelserna innefattas i den kongl. kungörelsen af den 9 september 1897 angående tulltariffen i dess 9 och 2 §§. § 9 lyder: »Främmande fartyg eller varor, som in- eller utföras i dem, äro icke underkastade andra eller högre afgifter än norska fartyg och de varor, som in- eller utföras i dessa, med mindre af Konungen bestämmes, att förhöjda varu- eller skeppsafgifter skola af någon främmande nation erläggas». Det kan således af norska regeringen bestämmas, att detta medgifvande skall ändras eller suspenderas — ändras till skada eller suspenderas till skada för någon främmande nation, och såsom sådan lärer väl härvidlag äfven räknas den svenska. Den af mig äsyftade bestämmelsen i § 2 af kungörelsen

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)* i fråga innehåller: »Såvida något främmande land med hänsyn till afgifter behandlar norska varor eller norsk skeppsfart ogynsammare än andra länder, kan Konungen bestämma, att de maximala satserna skola göras gällande mot vederbörande land».

Af hvad jag nu påpekat rörande innehållet af dessa bestämmelser i den norska tulltariffen framgår, att, ehuru bestämmelserna icke stå i den lag, som formelt närmast motsvarar de svenska bestämmelserna i ämnet, man dock icke blott i den norska lagen, utan äfven i den norska tulltariffen i de delar, der denna gifver bestämmelser motsvarande dem, hvilka finnas införda i den svenska lagen, men som icke förekomma i den norska, har stadganden, som till innehållet äro att jemställa med dem, som finnas i sista paragrafen af den norska lagen af den 10 juli 1897, och hvilka af mig omnämndes vid remissen af den kongl propositionen. Vid sådant förhållande synes det mig, som om det skulle vara i alla afseenden rätt och billigt och anständigt, att man i den svenska lagen intoge en bestämmelse, genom hvilken den svenska regeringen finge en rätt, motsvarande den, som i Norge är tillerkänd regeringen med afseende å tillämpningen af ifrågasvarande stadganden, och med hänsyn härtill kommer jag att rösta för den reservation, som afgifvits af herrar Alnström, Philipson m. fl.

Från statsrådsbänken har blifvit nämndt, att en sådan bestämmelse som den af mig yrkade skulle vara obehöflig, derför att man icke hade anledning antaga, att de norska bestämmelserna skulle tillgripas på sådant sätt, att vi deraf finge skada, samt, äfven om så skulle ske, lagen i allt fall gäller så kort tid, att vi redan i början af nästa riksdag kunna vidtaga ändring deri. Detta skäl hörde jag äfven i fjol och jag får förmodligen höra det också nästa år, om jag då är ledamot af Riksdagen och frågan då återkommer. Jag kan dock icke finna, hvarför ett sådant skäl skall gälla mera för oss än för Norge, och ej heller hvarför man icke skulle i lagen intaga en sådan bestämmelse som den ifrågasvarande, då ju saken utan formelt hinder kan ordnas på det sätt, att Riksdagen gifver Kongl. Maj t ett sådant bemyndigande, som de nämnde reservanternas föreslagit.

Hvad angår frågan om det beslut, medkammaren kan komma att i ärendet fatta, så tillåter jag mig icke att derom yttra någon mening. Jag vill endast säga, att det förefaller mig nästan otroligt, att, om Första Kammaran antager den kongl. propositionen med vilkoret i fråga, Andra Kammaran skall förkasta detta vilkor, som måste erkännas i sig sjelft vara rätt, billigt och anständigt, och dermed orsaka, att lagen icke kommer till stånd. Deremot medgifver jag, att, om Andra Kammaran förut antagit det kongl. förslaget utan vilkoret, ett Första Kammarans beslut i motsatt riktning skulle få en helt annan betydelse än den af mig åsyftade, och i sådan händelse skulle jag, med hänsyn till önskvärdheten af att lagen förlänges till nästa år, icke framkommit med mitt yrkande.

Jag har slutligen ett ord att säga med anledning af hvad den siste talaren yttrade om konsekvenserna af att lagen icke komme till stånd. Dessa konsekvenser skulle bestå i att produktplakatet af år 1724 skulle åter komma att tillämpas med afseende å norska tartyg. Detta produktplakat fick man höra framhållas såsom ett slags

spöke vid förhandlingarna i fjol liksom nu af den siste talaren. Det måtte dock icke vara någon grundlag, detta produktplakat, det måtte väl icke vara bestämmelser af en helgd, motsvarande den heliga skrifts ord, som fått uttryck deri. Så vidt jag vet, är det en kongl. förordning, som är underkastad möjligheten af ändring i likhet med andra lagar, och som äfven ledigt och lätt torde kunna ändras. Huruvida denna författning är af beskaffenhet att kunna ändras af Kongl. Maj:t ensam eller om dertill behöfves Riksdagens samtycke, derom kan jag för närvarande i saknad af sakkunskap i ämnet icke yttra mig. Är nu förhållandet det, att Kongl. Maj:t ensam kan ändra författningen, ja, då är ju saken påtagligen mycket lätt arrangerad, men äfven om Kongl. Maj:t skulle anse sig icke hafva en sådan rätt och Riksdagen skulle behöfva förblifva samlad en eller annan dag längre, än eljest vore nödigt, för att besluta om rätt för Kongl. Maj:t att efter omständigheterna modifiera produktplakatet, så kan jag icke föreställa mig, att någon synnerlig olycka vore dermed skedd. Vi hafva i andra frågor sett, huru i riksdagens sista timme kongl. propositioner kunna inkomma med anledning af att förut gjorda förslag förkastats, och jag tänker mig, att en proposition i förevarande fall skulle kunna rätt snart aflåtas.

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

I alla bändelser och med särskildt afseende å de svårigheter, som det kan möta att i riksdagens sista timme ordna en sådan sak, i fall sa skulle behöfvas, vill jag sluta med att uttala den lifliga förhoppningen, att det måtte lyckas regeringen att nästa år afsluta förhandlingarna i frågan med Norge så tidigt, att man icke då behöfver behandla frågan så nära inpå riksdagens slut, som nu, likasom näst föregående år, måst ske.

Såsom jag nämnt, kommer jag att rösta för herrar Almströms, Philipsons m. fls reservation.

Herr von Ehrenheim: Jag skall liksom alla de föregående talarne tillåta mig tala om utskottets hemställan och de båda reservationerna i stället för den föredragna punkten. Om jag icke missupfattade den siste talaren, framhöll han vigten af ett sammanstående beslut mellan kammarne i denna fråga, medan ett synnerligen ogynnsamt förhållande skulle inträffa, om den af Kongl. Maj:t nu föreslagna förordningen skulle komma att förfalla genom olika beslut af kammarne. Jag tror icke, att jag misstager mig derom, att denne talare till och med sade, att om ett sammanstående beslut berodde på, att denna kammare skulle biträda utskottets förslag, skulle han hellre se det, än han säge, att hela saken förfölle. Under sådana förhållanden hemställer jag, om icke kammaren hellre vill taga på sig att sörja för ett öfverensstående beslut än att öfverlemnna den saken åt medkammaren. Här föreligger såsom stöd för antagandet, att Andra Kammaren skall bifalla utskottets förslag, att vi hafva en kongl. proposition, som är tillstyrkt af bevillningsutskottets majoritet; att bland bevillningsutskottets ledamöter från Andra Kammaren icke mer än en saknas i majoriteten; samt slutligen att Andra Kammaren genom ett bifall till utskottets hemställan också vidhåller sitt vid förra riksdagen fattade beslut. Det synes mig under sådana förhållanden, att, när

Författnings- man — och detta med så mycket skäl — intresserar sig för ett förslag sammanstående beslut, man borde hafva synnerligen viktiga skäl angående för att låta detta beslut bero på en annan myndighet än den, hvaraf sjöfarten och man sjelf utgör en del. Några sådana viktiga skäl synas mig icke gränstrafiken förekomma här. Från statsrådsbänken har framhållits, att det icke mellan Sverige och finnes någon sannolikhet för, att från Norges sida några inskränkningar Norge. i de för närvarande Sverige medgifna rättigheterna komme att ske (Forts.) under den korta tid, denna lag komme att gälla, men äfven i värsta fall skulle ingenting annat inträffa, än att lagen, oaktadt sådana ändrade bestämmelser från norsk sida komme att gälla endast under några få månader eller till dess den svenska Riksdagen nästa gång sammanträdde och vore i tillfälle att förändra lagen. Att det för en sådan oväntad händelse är Kongl. Maj:ts afsigt att föreslå en förändring af lagen, det inbemas af den kongl. propositionen; och derom är således intet tvifvel. Under sådana förhållanden kan jag icke anuat än anse, att ett biträdande af de sju reservanternas förslag skulle vara synnerligen olyckligt och att det skulle beröfva denna kammare det inflytande på en lycklig utgång af denna viktiga fråga, som kammaren bör önska sig ega.

Jag tillåter mig alltså att i främsta rummet afstyrka bifall till de sju reservanternas förslag, under det att jag icke beller kan se, att det finnes giltiga skäl att biträda herr Cavallis reservation, om jag också gerna medgifver, att den tillfredsställelsen, om det för några vore en tillfredsställelse, dock är mera oskyldig.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag i den föredragna paragrafen.

Herr Reuterswärd: Om här vore fråga om en permanent uppgörelse mellan de båda länderna rörande deras handels- och sjöfartsförhållanden, skulle jag vara den förste att förorda, att vi borde med största noggrannhet granska en sådan uppgörelse och syna den i alla dess sömmar, så att icke genom någon otydlighet med afseende å uttrycken den kunde komma att gifva anledning till vidare förvecklingar. Men då endast här är fråga om ett uppskof eller en prolongation af det beslut, som fattades sistlidne riksdag, så anser jag, på de skäl, som uttalats från statsrådsbänken, att man kan hysa de bästa förhoppningar om att Norge icke vill på något vis skada vår handel och sjöfart genom rubbningar af de förhållanden, som nu bestå; det vore nästan litet för häftigt, om Första Kammaren skulle af denna obetydliga fråga göra ett stort nummer. Ett stort nummer har man redan gjort deraf genom de uttryck, som fälts i saken eller rättare på sidan om saken, och det gagnar icke till något att så behandla saken, då frågan snart måste återkomma för att slutligen pröfvas. Jag kan därför icke förorda, vare sig Kongl. Maj:ts eller utskottets förslag, utan kommer att ställa mig på samma ståndpunkt, som Första Kammaren intog vid senaste riksdag. Det är, såsom den siste talaren påstod, troligt, att Andra Kammaren ställer sig på fjolårets ståndpunkt, och då har Första Kammaren lika mycket skäl att stå kvar på samma sin ståndpunkt. Då hafva vi ytterligare, genom antagande af herr Cavallis förslag, vändt oss till Andra Kammaren för att ännu

en gång få pröfvadt, om detta vilkor skall antagas eller icke. Jag anser, att Första Kammaren då intager en fullt värdig ståndpunkt.

Skilnaden mellan de sju och de två reservanternas mening är, enligt mitt förmenande, ingen annan än den, att, medan enligt de sju reservanternas förslag man i en enda punkt sammanfört såväl sjelfva beslutet som vilkoren därför, i herr Cavallis reservation, som stödjer sig på Första Kammarens beslut förra året, man delat frågan i två punkter för att, om så illa skulle vara, att Första och Andra Kam-maren stannade i olika beslut, en sammanjemkning blifver möjlig. För min del vill jag icke riskera, att ett sådant beslut fattas, att det blefve absolut omöjligt att sammanjemka de skilda besluten, och att en så pass obetydlig fråga stälde det hela på sin spets. Jag vill därför på det lifligaste afråda mina meningsfränder att vara med om ett beslut, som skulle få denna följd. Det har yttrats, att det skulle vara ovärdigt och förödmjukande, att Första Kammaren nu stode fast vid sitt förra året fattade beslut. Nej, förlåt mig, herr Sandberg, det är Första Kammaren värdigt att stå fast vid förra årets moget fattade beslut. Kunna vi icke genom händelsernas magt göra detta gällande, få vi underkasta majoritetens beslut.

Jag skall, då proposition derom framställes, yrka bifall till herrar Cavallis och Almströms reservation. I den nu föredragna första punkten har jag icke annat yrkande att göra än om bifall dertill.

Herr Nordenfalk: Jag får medgifva, att ingenting hade varit att anmärka, enligt min åsigt, mot den bestämmelse, herr Cavalli föreslagit i sin reservation i den form, den nu erhållit, om denna skrifvelse vidtagits redan från början, d. v. s. då frågan första gången förevar. Åtminstone har jag icke klart för mig, hvilka giltiga skäl kunnat anföras mot en dylik skrifvelse *då*. Jag sade herr Cavallis reservation, ty de andra reservanternas förslag uppställer såsom vilkor för giltigheten af en svensk lag, att, om ett faktum inträffar i ett annat land i framtiden, Kongl. Maj:t då skulle vidtaga vissa åtgärder! Är det logik i hela denna egendomliga bestämmelse?

Nu, hvad angår herr Cavalli reservation, är det att märka, att saken numera kommit i ett annat läge. En sådan bestämmelse, som af herr Cavalli föreslagits, har nemligen icke tillkommit i sammanhang med fjolårets förordning, hvilken löper till ända med den 15 maj detta år, och följaktligen vore det en nyhet, om den nu skulle jemte förordningen antagas. Vidare har Kongl. Maj:t, om icke direkt undanbedt sig en sådan bestämmelse, så dock genom ansvarig rådgifvare uttalat, att regeringen icke anser den behöflig. Och dertill kan läggas, att Andra Kam-maren uppenbarligen icke vill veta af en sådan skrifvelse.

För öfrigt är ifrågavarande bestämmelse mera af formel betydelse än af materiel innebörd. Men formen är dock alltid af stor vikt i afseende å ett folks förhållanden till ett annat. Det är också en häfdvunnen plägsed, som öfvergått till fast regel hos alla representationer — åtminstone hos dem, som uppnått den nivå som den svenska — att villigt tillmötesgå regeringens önskan i afseende å former och

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)* uttalanden, som beröra frågor, hvilka äro under behandling med ett annat folk. Representationen nedsätter genom ett sådant tillmötesgående ingalunda sin värdighet och sin ställning, snarare kan man säga, att den derigenom vältrar från sig allt ansvar för utgången af underhandlingen och kastar det på deras skuldror, som haiva underhandlingarna om hand. Det vore önskligt, om vi i afseende å förhållandet till andra folk kunde uppträda så endrägtigt som möjligt, och en sådan enighet synes i denna fråga icke vara svar att åstadkomma. Åtminstone torde det icke vara förenadt med något offer af öfvertygelse att åstadkomma den, ty de herrar, som förra året yrkade bestämmelser i det förevarande syftet, haiva i det förändrade läge, hvori frågan kommit, fullt giltigt skäl att icke nu vidhålla enahanda uppfattning.

Jag hemställer därför till kammaren, om icke landets bästa säkrast befordras genom att bifalla Kongl. Maj:ts af utskottet tillstyrkta förslag utan något tillägg.

Herr Cavalli: Den siste ärade talaren byggde sin bevisföring delvis derpå, att det af mig yrkade tillägget skulle sättas i sjeliva förordningen. Det har emellertid icke af mig ifrågasatts, utan att Riksdagen, då den till Kongl. Maj:t öfverlemnar sitt bifallande beslut med anledning af Kongl. Maj:ts proposition, tillkännagifver, att Riksdagen dessutom bemyndigar Kongl. Maj:t »att, derest Kongl. Maj:t skulle finna, att Sveriges behandling i handels- och sjöfartsförhållanden såsom den af Norge mest gynnade nation i ett eller annat afsevärdt hänseende varder upphäfd, eller motsvarande rättigheter, som i § 2 mom. 2—4 af förslaget medgifvits vid införsel till Sverige, skulle vid införsel till Norge förvägras, när som helst förordna, det denna författning delvis eller helt och hållet skall upphävas». Det är en högst väsentlig skillnad.

Jag skulle icke sakna anledning att yttra mig äfven öfver hvad den ärade talaren i öfrigt anförde, då han berörde min reservation, men det nämnda får vara tillräckligt.

Herr Sanne: I andra punkten af nu omhandlade första paragrafen heter det: »Norska fartyg och båtar må ock inom svenskt område idka fraktfart med samma rätt och under enahanda vilkor, som för inhemska fartyg och båtar äro bestämda.» Detta är en förman, som är större, än som medgifvits någon annan nation. Man säger, att denna rätt, som här inrymmes norska fartyg till att deltaga i den s. k. inre fraktfarten, är så obetydlig. Jag ber att få upplysa derom, att, om man rätt granskar detta förhållande, den icke är så obetydlig, som man antager. Jag känner till sjöfarten på Vermlands och Dalslands sjöområde med Dalslands kanal, och det finnes der icke mindre än åtta stora norska ångare, som under hela sjöfartstiden trafikera dessa farvatten och föra gods till och från Norge, konkurrerande med våra svenska köpmän. Nu är visserligen sant, att vi skulle ega enahanda förman inom Norge, men vi kunna icke till fördel begagna oss deraf, ty det är i Norge icke samma förhållande med kanaler och sjöar som i Sverige. Oaktadt dessa upp-

lysningar, vill jag dock icke vara emot ett tillmötesgående, men det förefaller mig som om jag borde helst yrka bifall till herrar Almströms med flere reservation.

Herr Odelberg, Theodor: Då denna fråga tagit betydligt större proportioner. än den eger och betraktats, så pass vigtig som här skett, anser jag mig skyldig tillkännagifva, att jag varit jemte herr Stephens den ende i utskottet, som icke biträdt kamraternas från denna kammare mening, utan bidragit till det slut, hvartill utskottet kommit. Jag behöfver i detta afseende icke angifva de skäl, som härvid varit för mig talande, utan ber att få helt och hållet instämma i hvad herr Stephens yttrat.

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Herr Wærn: Det är icke min afsigt att ingå på sjelfva frågan. Jag har endast ansett mig böra på grund af herr Sannes yttrande anmärka, att de norska fartyg, som trafikera Dalslands kanal, gå med af fartygsegarne inköpta trävaror till lastageplats, derifrån de föras till Fredrikshald. Denna trafik kan i hvad angår allmän varu- trafik mellan svenska orter icke vara annat än ytterst obetydlig. Vidare ber jag att få säga, att Norge visst icke saknar kanaler och insjöar, der svenska fartyg kunde gå, såsom kanalen vid Skien, som leder till Nordsöen m. fl. stora insjöar. De begagnas dock icke af svenska fartyg, derför att svenskarne icke hafva intressen der, medan norrmännen, som hafva sågverk i Vermland och nära svenska gränsen, derigenom hafva anledning att idka sjöfart på några svenska insjöar.

Vidare ber jag att få med anledning af herr Ljungbergs anmärkning derom, att ingenting skulle hafva gjorts, för att den svenska sjöfartsstatistiken skulle visa i hvad mån norrmännen begagna sig af den rätt de hafva att segla på Sveriges kanaler och insjöar, nämna att de män, åt hvilka Kongl. Maj:t gifvit i uppdrag att afgifva förslag till åstadkommande af förbättringar i kommerskollegii statistik, föreslagit, att sjöfartsstatistiken skall meddela om och i hvad mån utländska nationer begagnade de förmåner, som medgifvits dem i sjöfart såväl emellan svenska kuststäder som äfven på kanaler och insjöar, och skulle detta således gälla icke blott Norge utan äfven andra länder.

Herr Nordenfalk: Jag har begärt ordet endast med anledning af herr Cavallis senaste yttrande, emot hvilket jag har att anmärka, att talaren helt och hållet misstagit sig, om han tror, att jag förbisett att hans förslag afser en särskild skrifvelse till Kongl. Maj:t. Jag trodde mig hafva i mitt anförande tydligt gjort skillnad mellan hans skrifvelsförslag, hvilket jag just med afseende å den form af särskild skrifvelse han vid denna riksdag gifvit detsamma ansåg mig under andra förhållanden kunnat bifalla, och de öfriga reservanternas, hvilket under alla förhållanden syntes mig omöjligt. Mina motiv, sådana de nu voro, rigtade sig sålunda mot antagandet af herr Cavallis förslag till skrifvelse, sådant det är i hans reservation till betänkandet angifvet.

Herr Reuterswärd: Jag ber blott att till hvad jag förra gången yttrade få lägga några få ord för att till de ärade herrar, som så

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)* strängt hålla på Kongl. Maj:ts och utskottets förslag, nämna, att jag tror de bäst skulle främja den föreliggande sakens framgång genom att taga herrar Cavallis och Almqvists reservation. Här föreligga nu tre olika meningar, de båda nämnda reservanternas, de sju öfriga reservanternas samt Kongl. Maj:ts af utskottet accepterade förslag. Vid omröstning mellan dessa tre förslag torde vara mycket ovisst, huru utgången blir, men om kammarens ledamöter förena sig om herr Cavallis reservation, har jag all anledning hoppas, att vi i frågan skola vid denna riksdag ernå ett lyckligt resultat. Jag får således allvarligt bedja kammarens ledamöter, att när saken kommer till afgörande — och vi hafva ju hört, att derom skall blifva votering — noga besinna sig, innan de hvar i sin stad allt för strängt hålla på sin åsigt.

Herr Sandberg: Jag är uppkallad med anledning af herr Reuterswårds förra yttrande. Herr Reuterswård har tydligen missförstått min mening, hvilken var att, då svenska Riksdagen och särskildt Första Kammaren en gång beslutat mellanrikslagens uppsägning, det var en förödmjukelse i fjol och är det fortfarande i år att fatta beslut om mellanrikslagens förlängning i väsentliga delar. Ett sådant beslut innebär enligt mitt förmenande en afvikelse från eller rättare sagdt ett återtagande af beslutet om uppsägningen.

Efter härmed slutad öfverläggning gjorde herr vice talmannen, som för en stund öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, i enlighet med de under öfverläggningen förekomna yrkanden propositioner, först på godkännande af nu förevarande paragraf och vidare på afslag derå, samt förklarade sig finna den förra propositionen, hvilken upprepades, vara med öfvervägande ja besvarad.

Friherre *Klinckowström* begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som godkänner § 1 i Kongl. Maj:ts förslag till förordning angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås paragrafen.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 17.

§§ 2 och 3 samt slutmeningen och rubriken.

Godkändes.

Utskottets i betänkandet gjorda hemställan.

Herr af Burén: Vi stå nu åter inför den eventualiteten att antaga ett *nytt* provisorium angående vissa bestämmelser rörande sjöfarten och gränstrafiken mellan Sverige och Norge, och detta trots hans excellens herr statsministern i följande lofvade att detta provisorium skulle vara slut den 15 maj 1898. Hans excellens säger nemligen, efter att hafva bemött några anmärkningar af vår vördade ålderspresident: »Det är således icke några nyheter, som Riksdagen behöft tänka på, ej heller några bestämmelser som binda Riksdagen för en längre framtid, och när nu författningen med afsigt och just för att få till stånd en ömsesidig uppgörelse är fixerad till en så kort tid, *att dess sista dag är den 15 maj 1898*, synes det mig klart, att Riksdagen mången gång förut lika sent behandlat lika viktiga frågor.» Häraf torde herrarne finna, att *lofven är en sak, men att hålla hvad man lofvat, är någonting annat.*

Emellertid hafva vi reservanter inom utskottet arbetat för att få till stånd ett beslut, hvarigenom större trygghet skulle kunna vinnas, och hvarigenom man skulle kunna få slut på detta provisoriska tillstånd. Men det lyckades oss icke att förmå utskottet antaga detsamma, hvarför vi enade oss om ett af herr Philipson inom utskottet framställt förslag, och som just innehålles i den reservation, som är fogad vid detta betänkande. Om denna reservation antoges, hade man derigenom ställt sig på den ståndpunkten, att om Norge skulle behandla oss ogynsamare än andra nationer, skulle vi hafva fria händer. Om deremot Kongl. Maj:ts förslag, hvilket är detsamma som utskottets förslag, blefve »sans phrase» antaget, skulle Sverige derigenom åläggas förpligtelser, men *icke Norge*. Jag kan således icke se annat, än att den ståndpunkt, som vi sju reservanter intagit, är den, som bör intagas, och att vilkoret måste komma in i själfva lagen för att blifva effektivt, och för att vi skola kunna hafva förhoppning om att få slut på det provisoriska tillstånd, som nu råder och som säkerligen kommer att fortfarande råda, i händelse den af Kongl. Maj:t nu föreslagna lagen utan några vilkor kommer att blifva Riksdagens beslut, hvarpå jag tyvärr ingalunda tviflar. För min del anhåller jag vördsamt att få yrka bifall till herr Philipsons m. fl. reservation.

Herr Cavalli: Under återopande af den förda diskussionen och af hvad jag förut under densamma yttrat, anhåller jag att få yrka bifall till den af mig vid betänkandet fogade reservationen, hvilken innefattar dels bifall till Kongl. Maj:ts proposition och dels ett bevyndigande derjemte, som i mom. 2 omförmäles.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr vice talmannen, att i afseende på utskottets i förevarande betänkande

Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)* gjorda hemställa yrkats, dels, af herr *Cavalli*, att kammaren skulle antaga det förslag, som innefattades i punkten 2 af den utaf honom och herr Almqvist vid betänkandet afgifna reservation och förklara utskottets hemställa besvarad dermed och genom kammarens beslut vid föredragningen af det i betänkandet intagna lagförslag, dels ock, af herr *af Burén*, att kammaren måtte bifalla den af herr Almström m. fl. vid betänkandet afgifna reservation.

Härefter gjorde herr vice talmannen proposition derpå, att utskottets hemställa skulle förklaras besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget, samt vidare propositioner i enlighet med nyssnämnda båda yrkanden och förklarade sig anse propositionen på godkännande af herr *Cavallis* yrkande vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf herr vice talmannen hemstälde, huruvida kammaren ville till kontraposition dervid antaga, antingen att utskottets hemställa skulle anses besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af nämnda lagförslag, eller att herr af *Buréns* yrkande skulle bifallas, och förklarade herr vice talmannen sig finna de härå afgifna svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för deras mening, som ville till kontraposition antaga, att utskottets hemställa skulle förklaras besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af lagförslaget.

Jemväl angående kontrapositionens innehåll äskades emellertid votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvndvoteringen angående bevillningsutskottets i betänkandet n:o 29 gjorda hemställa antager, att denna hemställa skall anses besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af det i betänkandet intagna lagförslag, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har såsom kontraposition i nämnda votering antagits bifall till den af herr Almström m. fl. vid betänkandet afgifna reservation.

Ommröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 73;

Nej — 49.

Härefter uppsattes, justerades och anslogs för hufvudvoteringen en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som antager det förslag, som innefattas i punkten 2 af den utaf herrar Cavalli och Almqvist vid bevillningsutskottets betänkande n:o 29 afgifna reservation, och förklarar utskottets hemställan besvarad dermed och genom kammarens beslut vid föredragningen af det i betänkandet intagna förslag till förordning, röstar

*Författnings-
förslag
angående
sjöfarten och
gränstrafiken
mellan
Sverige och
Norge.
(Forts.)*

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej. förklarar utskottets hemställan besvarad genom kammarens beslut vid föredragningen af nämnda förordningsförslag.

Vid slutet af den häröfver anställda omröstningen befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 75;

Nej — 46.

Herr talmannen, som återtagit ledningen af förhandlingarna, tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdets fortsättande kl. 7 på aftonen.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 26 och 27 nästlidne april bordlagda utlåtande n:o 7, i anledning af väckt motion angående skrivelse till Konungen i fråga om beredande af ålderdomsunderstöd åt i kommuners tjänst anställda barnmorskor, i sammanhang hvarmed föredrogs ett från Andra Kammaren ankommet protokollsutdrag, n:o 266, med delgifning af Andra Kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande n:o 23 i samma ämne.

*Om
beredande af
ålderdoms-
understöd, åt
barnmorskor.*

Herr Nyström, Carl: Lyckligtvis i betraktande af kammarens mått af tålmod, har detta ärende i högst väsentlig mån förenklats genom Andra Kammarens beslut i frågan, då Andra Kammaren 1898 honorerade det löfte, Andra Kammaren gifvit genom att deltaga i Riksdagens skrivelse 1888. 1888 till 1898, det gör tio år, och kammaren behagade således finna, att barnmorskorna redan tidigt fått öfva sig i den nyttiga konsten att vänta, en konst, som äfven under de senaste dagarne kommit till användning. Efter denna skrivelse, kraftigt affattad och afgörande för Riksdagens uppfattning om principen, som affärdades 1888, kom en utredning med förslag från regeringen 1895. Utredningen var af den beskaffenhet, att den från alla

Om håll fått det största erkännande, anslutande sig naturligtvis till Riksbere-
 dande af dagens skrifvelse 1888. Då kunde väl dessa stackars barnmorskor
 ålderdoms- haiva anledning att anse saken vara under tak, men det gick icke
 understöd åt på det sättet. Statsutskottet gjorde sig urarfvä i Riksdagens skrifvelse
 barnmorskor. och afstyrkte förslaget, dervid, obarmhertigt nog, hänvisande dessa
 (Forts.) stackars qvinnor att på sin ålderdom lefva af sina besparingar eller
 på annat arbete eller också på underhåll af sina män, i händelse de
 voro gifta. Statsutskottet tänkte dervid icke på att det understundom
 inträffar, att det är hustrun, som med sitt illa lönade arbete får
 underhålla mannen. Emellertid, sedan statsutskottet sålunda afstyrkt
 saken, bifölls regeringens förslag i Första Kammaren och afslogs i
 Andra Kammaren, och dermed var förslaget för den gången fallet.
 Sedermera kom det upp igen 1896, men föll då i båda kamrarna,
 antagligen på grund af den mindre tilltalande form, hvori saken då
 framträdde. Nu har det gått igenom i Andra Kammaren. Ytterst
 frestande skulle det vara att här framhålla för herrarne, hvad som
kommit till i afseende på anspråken på barnmorskorna och framför
 allt i afseende på ansvarigheten, detta i sammanhang med antiseptikens
 tillämpning, men jag skall ingalunda trötta kammaren med sådant;
 jag vill blott säga, att, om man skulle uttrycka tvifvel rörande dessa
 ökade anspråk, denna ökade ansvarighet, är jag färdig att gå i härnad
 med en lång lista.

Jag lemnar nu emellertid den saken å sido och anhåller blott att
 såsom slutligt anförande i saken få påpeka, att det för Andra Kammaren
 nu i år gälde att *ändra* sin mening från 1895, att nu *tillstyrka*, då
 den 1895 *afstyrkt*. Den har förmodligen, gifvande vika för goda
 skäl, nu funnit nödigt att göra denna ändring. För Första Kammaren
 åter gäller det att 1898 i hufvudsak *vidhålla* sin mening från 1895
 och således nu rösta på samma sätt, som skedde då. Detta bör väl
 vara vida mindre svårt än att ändra mening.

Under sådana förhållanden, herr grefve och talman, måste jag,
 med betygande af min stora tacksamhet för godt bemötande från
 utskottets sida, här yrka, att denna kammare, med afslag å det till-
 fälliga utskottets förslag, måtte biträda Andra Kammarens i ärendet
 fattade beslut.

Herr Torelius: Jag har icke så synnerligen mycket att tillägga
 till hvad den föregående ärade talaren sade. Jag vill endast först
 och främst säga till, att jag kommer att yrka bifall till utskottets
 hemställan, hvilken går ut på afslag på herr Nyströms motion.

Det förhåller sig nemligen icke alldeles så, som den ärade motio-
 nären sade, att Första Kammaren, i händelse den bifölle motionen,
 skulle vidhålla sin en gång uttalade åsigt, utan det förhåller sig
 alldeles tvärt om. 1888 deltog Första Kammaren i beslutet om en
 skrifvelse till Kongl. Maj:t, gående ut på bildande af en *allmän* pen-
 sionsinrättning för barnmorskor, d. v. s. en pensionsinrättning, i hvilken
 alla examinerade barnmorskor skulle kunna blifva meddelegare. 1895,
 sedan Kongl. Maj:t efter en förträfflig utredning framkommit med
 förslag till en sådan pensionsinrättning, godkände Första Kammaren
 detta förslag, vidhållande således sin åsigt, att det borde vara en

allmän pensionsinrättning och icke en sådan, som afsåg endast vissa barnmorskor. Nu har Första Kammarens tillfälliga utskott ställt sig på precis samma ståndpunkt, som Första Kammaren stod på 1888 och 1895. Det tillfälliga utskottet är af den åsigten, att skall det åstadkommas en pensionsinrättning för barnmorskor, bör den vara sådan, att den omfattar *alla* barnmorskor, således äfven dem, som icke äro anställda af kommuner. Herr Nyström åter föreslår i sin motion, att endast en viss kategori af barnmorskor skall erhålla pension, och han påstår, att det vore just hvad Första Kammaren förut velat; men det påståendet beror på något egendomligt misstag, en egendomlighet, som också utmärker motionen, hvori först talas om en allmän pensionsinrättning för barnmorskor, och sedan helt oförmedladt ett annat yrkande göres.

*Om
beredande af
ålderdoms-
understöd åt
barnmorskor.
(Forts.)*

Det skulle bli väl utförligt, om jag ville redogöra för skälen till att Första Kammaren två gånger och sedan nu dess utskott håller på en allmän pensionsinrättning. Jag vill derfor bara påminna om att 1888 års skrivelse anförde såsom hufvudskäl för en allmän pensionsinrättning för barnmorskor, att derigenom vunnes bättre det mål man afsåg, i det man då icke skulle nödga barnmorskorna att tjenstgöra öfver den tid, då de äro tienstudugliga. Om man nu utesluter en del af barnmorskorna, är frågan alls icke löst, utan kommer åter om och om igen, hvarför jag för min del liksom utskottets öfriga ledamöter håller före, att Första Kammaren bör bibehålla sin ståndpunkt.

När Andra Kammaren 1888 gick med på idén om en allmän pensionsinrättning för barnmorskor, 1895 var mycket nära att gå med på Kongl. Maj:ts förslag — det var då endast några få röster som saknades — och nu med stor majoritet gått med på ett förslag, som går i samma riktning som herr Nyströms motion, så bör derom endast sägas, att Andra Kammaren visserligen 1895 afvek från sin 1888 intagna ståndpunkt, men nu i år börjat åter närma sig densamma, hvaraf den slutsats bör dragas, att när denna fråga nästa gång kommer fram, äro Första och Andra Kammaren färdiga att godkänna 1895 års kongl. förslag. Det förslag, som Kongl. Maj:t framlade, var grundadt på utomordentligt fullständig utredning, hvilken utredning också fick hedersomnämmande i denna kammare. Jag hemställer därför, att Första Kammaren, på det frågan icke må komma i sämre läge, måtte vidhålla sin ståndpunkt och alltså afslå herr Nyströms motion, enär den egentligen utgör en betydlig försämring i förhållande till det förslag, Första Kammaren en gång godkänt och som regeringen efter hvad man har anledning tro, ännu anser vara det riktiga. Jag yrkar bifall tro utskottets hemställan.

Herr Nyström, Carl: Hur kan någon människa drista sig att säga, att denna sak kommer i sämre läge, om 70 procent af dessa stackars qvinnor få ålderdomsförsörjning, om i fråga om 70 procent det uträttas hvad skrivelsen af år 1888 så riktigt beskref, att ett ingripande från statens sida är härvid af desto större vigt, som barnmorskorna i allmänhet ej kunna, utan att det goda ändamålet med

Om beredande af *ett* väl ordnad barnmorskeväsen till en del går förloradt, fortsätta *sitt* kall alltför långt in i ålderdomen?»
 ålderdoms- *Man* vill nu draga försorg om, att dessa 70 procent skola komma
 understöd åt *i* detta läge, och för att vinna detta ansågo vi motionärer, att man
 barnmorskor. *borde* fästa afseende vid hvad herr Torelius visst icke fäst afseende
 (Forts.) *vid*, nemligen att i alla utskottsyrkanden, först och främst i stats-
 utskottets för 1895, vidare i den diskussion, som fördes i kamrarne,
 framför allt i Andra Kammaren, såsom huvudskäl mot förslaget an-
 fördes, att *alla* barnmorskor, äfven de enskildt praktiserande, skulle
 upptagas i denna försörjningsanstalt. Eftersom detta var den alltjemt
 återkommande invändningen, hafva vi, för att komma någon vart,
 försökt undanrödja denna stötesten och till en början vinna den afsedda
 förmånen för de 70 procenten af barnmorskecorpsen, och utgången i
 medkammaren visar, att denna beräkning var riktig. Jag kallar detta
 att vinna *något*, men om nu Första Kammaren skulle taga på sitt
 ansvar att afslå denna skrifvelse, som skulle bana vägen till en så
 vigtig förmån, har också Första Kammaren gifvit dödsstöten åt en
 sak, som äfven dess tillfälliga utskott erkänt vara god. Antages åter
 förslaget, och det blir öfverenstämmelse mellan Första och Andra
 Kammaren, har man tagit ett stort steg framåt. Det blir sedan tids
 nog att se efter, om intresset att taga det återstående steget skall
 lyckas öfvervinna det motstånd, som föranledt förslagets fall vid före-
 gående skeden. Jag vågar därför hemställa, huruvida icke kammaren,
 i stället för att, under nitälskan att på en gång få allt afgjort,
 åstadkomma förslagets fall, ville nu behjerta de 70 procentens be-
 rättigade kraf.

Herr Pettersson, Carl: Jag är af alldeles samma tanke som den siste talaren. Mig förefaller det besynnerligt, att då det nu finnes utsigt, att en del af barnmorskepersonalen, den största delen, den som aflönas af kommunerna och tjenar dessa, skulle erhålla denna så välbehöflig pensionering, den icke skulle komma i åtnjutande häraf. Nu har ju Andra Kammaren som sagdt räckt handen till mötes, så man skulle kunna hafva utsigt till att dessa qvinnor, hvilka laudet har att tacka för så mycket, skulle komma att åtnjuta denna lilla fördel. Till följd af min erfarenhet såsom pastor på landsbygden känner jag mycket väl hvad dessa qvinnor få arbeta och sträfva, och icke endast i sitt egentliga yrke utan äfven hvad de utträtta vid sjukbäddarne, till hjälp och helsans återställande. I åtskilliga sjukdomar, såsom lunginflammation, hafva de räddat många lif och för öfrigt visat oegennyttig och uppoffrande människokärlek. Nu säger en föregående talare, att frågan kan komma igen. Ja, det är möjligt, men det är mycket osäkert, om Andra Kammaren då vill gå in på att utsträcka pensioneringen äfven till de barnmorskor, som hafva enskild praktik. Derfor tycker jag för min del, att det vore säkrast, om Första Kammaren nu biträdde Andra Kammarens beslut.

Herr Almén: Den ende, som uppträdt emot ett bifall till Andra Kammarens beslut, har stödt sitt yrkande på den omständigheten, att ärendet derigenom sannolikt skulle komma tillbaka i ett sämre

läge. Detta argument har redan bemötts af tvenne föregående talare, och jag skall nu icke upprepa hvad de anfört, men jag tillåter mig fråga, hvad följden skulle blifva af ett bifall till utskottets förslag. Jo, hela frågan komme att förfalla. Vi veta visserligen, att regeringen byser ett varmt intresse för denna humanitetsfråga, men dess förslag har tyvärr blifvit afslaget genom Andra Kammarens föregående beslut. Nu torde regeringen komma att tolka Första Kammarens beslut så, att denna kammare icke vill vara med om en pensionering af barnmorskor, om icke alla deraf blifva delaktiga, men detta vill Andra Kammaren icke gå in på. Följden bäraf torde blifva den, att intet förslag framställes, och i alla händelser är visst, att det kommer att dröja länge, innan frågan finner sin slutliga lösning. Dröjsmålet är emellertid till en viss grad betänkligt derigenom, att det finnes en sjukdom, i forna dagar temligen allmän och ytterligt mördande, som medför mycken olycka, nemligen barnsängsfebern. Denna sjukdom har förekommit på allmänna barnbördshuset i Stockholm och der uppträd med sådan häftighet, att detta gång på gång måst stängas, emedan alla eller de flesta der intagna patienter dogo. Man gjorde allt för att utrota sjukdomen; men den kom igen och med samma resultat. Detta var för 30 å 40 år sedan. Frågas hurudant förhållandet i detta afseende nu är, kan jag svara, att tack vare medicinens framsteg, har man kommit under fund med sjukdomens orsaker och äfven huru man skall förekomma densamma. Denna sjukdom har under senare år bekämpats så radikalt, att på de ställen, der smittan förr varit värst inrotad, nemligen barnbördshuset, der dör nu knappt en enda. I Stockholm och öfriga städer och särskildt på landsbygden, förekommer sjukdomen fortfarande, om och mera sällan, men huru ofta den uppträder, är svårt att afgöra. Läkareportorterna härom äro ofullständiga, men jag vill minnas, att enligt uppgift för de första 14 dagarna af sistlidne April hafva förekommit i städerna 5 fall och samtidigt på landsbygden 10 fall, summa 15 fall under 14 dagar, hvilket utvisar ett icke obetydligt antal fall för ett helt år. Men sjukdomen är af svår natur icke blott genom det stora antalet barnaföderskor, som dö i densamma, utan äfven derigenom att de, som icke dö, ofta få lida af dess följder under åratat och stundom för hela lifvet. Då må man väl säga, att hvad som kan göras för att förekomma denna sjukdom bör göras, och att dermed bör icke dröjas för länge. Sjukdomen kan förekommas och nära nog utrotas, det visar erfarenheten från barnbördshuset i Stockholm och Göteborg. Dess egentliga orsaker äro bristande renlighet och okunnighet företrädesvis hos ålderstigna barnmorskor, hvilka dels alldeles icke veta hvad de borde känna till, och dels på grund af sin ålderdom icke kunna uträtta hvad de borde. En annan ändå viktigare orsak till sjukdomens spridning är användandet af hjälpgummor, som sakna hvarje kunskap i förlösningskonsten och i detta hänseende lefva på en sorglig rutin och ett oförtjent anseende. Nu kan ifrågasättas, hvilket sammanhang har detta med den föreliggande frågan om barnmorskornas pensionering? Jo, det är just dessa ålderstigna barnmorskor och hjälpgummor, som sprida sjukdomen från den ena barnaföderskan till

*Om
beredande af
ålderdoms-
understöd åt
barnmorskor.
(Forts.)*

Om den andra. Man har förgäfvets sökt råda bot för detta missförhållande genom användandet af åtal; men hvad blir resultatet? Någon beredande af ålderdoms-
 enda gång, i mycket sällsynta fall, kan medicinalstyrelsen säga understöd åt
 barnmorskor. domaren, att barnmorskan varit vållande till ett timadt dödsfall.
 (Forts.) Men så länge möjlighet finnes, att sjukdomen kunnat bibringas på annat sätt, gifver icke medicinalstyrelsen ett sådant utlåtande, äfven om högst antagligt är, att barnmorskan dertill varit vållande. I stället för fängelse dömer domaren i sådant fall till böter, och då tillgångar vanligen saknas, får barnmorskan eller hjälpgumman af tjena böterna med fängelse. Att medicinalstyrelsen under sådana förhållanden icke kunnat göra mer i detta hänseende och oftare låta anställa åtal, torde icke förundra någon och torde icke heller förtjena klander. Men huru skall man då kunna hindra detta oeffter-rättlighetstillstånd? Enligt min tanke finnes icke någon bättre utväg härför än att se till, att de ålderstigna, icke längre tjenstbara barnmorskorna få sådant understöd, att de må kunna upphöra med sin olycksbringande verksamhet utan att komma på fattighuset. Kommunen, som aflönar dem, vill i de flesta fall ytterst ogerna hänvisa dem till fattighuset och vill på grund af bristande tillgångar icke heller gifva dem skäligt understöd på ålderdomen. Följden häraf är, att de gamla barnmorskorna fortfara att göra tjänst, äfven sedan de blifvit otjenstbara, ja farliga.

Kommunerna anställa under tiden icke någon annan barnmorska, och allmänheten, åtminstone den mindre bemedlade, blir icke så betjenad som den skulle; anställandet af yngre, kraftfullare och kunnigare barnmorskor förhindras, och det bedröfliga förhållandet med smittans spridning står kvar. Användandet af ännu okunnigare och farligare hjälpgummor befordras ty värr inom hvarje kommun, der det icke finnes mer än en barnmorska, som ofta nog uppnått den höga åldern af t. ex. 70—80 år. Kunde hvarje på grund af hög ålder till tjenstgöring oförmögen barnmorska erhålla skäligt understöd eller pension och då med eller utan ansökan tillika erhålla afsked, skulle någon yngre och duglig barnmorska utan tvifvel med eller utan aflöning söka sin utkomst inom en sådan kommun, hvarigenom hjälpgummornas verksamhet komme att utan förnyade åtal upphöra, till stor båtnad för allmänna helsotillståndet inom samma kommun.

Jag beklagar djupt, att Kongl. Maj:ts på goda grunder utarbetade förslag till pensionering af barnmorskor blifvit af Riksdagen förkastadt, om ock med endast några få rösters pluralitet, så ock att denna pensionstråga sedan förblifvit olöst, oakadt härför icke ifrågasatts någon nämnvärd årlig utgift för kommunerna, endast ett enda öre för hvarje person. Såsom skäl för afslag å nu föreliggande motion åberopas, att frågan om allmän pensionering af ålderstigna arbetare ännu är oafgjord, samt att denna fråga bör lösas, innan man ordnar pensioneringen af barnmorskor. Ett dylikt uppskof kommer utan tvifvel att räcka *många* år och synes mig för öfrigt vara nära nog oförsvarligt, då något verkligt samband icke förefinnes mellan dessa frågor. Förtjenar en arbetare pension endast och allenast på den grund, att han uppnått en hög ålder, bör hvarje barnmorska vid

samma ålder erhålla en liknande pension, men derutöfver en annan och bättre, med hänsyn till hennes mångåriga, ansträngande och outhärliga samt för det allmänna högst gagnande verksambet.

Såsom ett ytterligare skäl för afslag har åberopats faran, att frågan genom ett bifall till motionen kunde återkomma i ett försämradt skick, enär motionen väl ifrågasätter pension, men endast för i kommuns tjänst anställda barnmorskor, hvarigenom ett stort antal enskildt praktiserande barnmorskor icke skulle kunna blifva delaktiga af pension, hvilket åter, om ock under vissa betungande villkor, föreslagits i Kongl. Maj:ts pensionsförslag. Enligt motionens syfte bör emellertid pension kunna beredas åt omkring 70 procent af alla barnmorskor och åt ännu flera, derest barnmorskorna mera än hittills söka och erhålla anställning i kommuns tjänst, hvilket från helsevårdens synpunkt vore högeligen önskvärdt och hvartill utsigterna synas mycket gynsamma, derest pension kan dem beredas. Kan man på grund af Andra Kammarens uppfattning af pensionsfrågan icke erhålla allt eller det bästa, bör man derför ej förkasta hvad som nu bjudes från detta håll, och detta än mindre, då Kongl. Maj:t förut visat ett varmt intresse för denna behjertansvärda frågas lösning och för öfrigt är oförhindrad att affåta en sådan proposition, att alla barnmorskors berättigade anspråk blifva, så vidt möjligt är, behörigen tillgodosedda.

Pensionering af ålderstigna barnmorskor synes mig vara af allmänt intresse och af verkligt behof påkallad, och då ett bifall till herr Nyströms motion bör bringa frågan väsentligt framåt, yrkar jag bifall till densamma.

Herr Berg, Lars: Jag skall naturligtvis icke bemöta de välvilliga och intresserade yttranden, som föregående talare hafva haft om den föreliggande frågan; jag, så väl som utskottet, täflar med dessa herrar i intresse och månhet för denna barnmorskornas pensionsfråga, men jag kan icke derför komma till samma slutresultat som de, och jag vill derför till en början besvara den förste ärade talarens frågor: »kan någon drista sig att påstå, att frågan komme i ett sämre läge, derigenom att dessa 70 procent af barnmorskorna erhöile rätt till pension? Ja, ty vi veta icke, om ett sådant 70-procentigt resultat kunde ernås genom antagande af herr Nyströms motion. Tvärtom är det all sannolikhet för att frågan på detta sätt skulle dragas på sned. Då kammaren, såsom nyss nämndes, en gång har skrivit och begärt en utredning af pensionsfrågan i dess helhet, samt Kongl. Maj:t villfarit denna begäran, hvarpå kammaren mottagit det i anledning häraf framställda kongl. förslaget med obetingadt bifall, så skulle det vara en egendomlig korrespondens med Kongl. Maj:t, att å nyo skrifva och framställa begäran om ny utredning i en mindre omfattning och i en för dem skrivelsen gäller mindre gynsam rigtning, än hvad både Första och Andra Kammaren från början begärt hos Kongl. Maj:t. Saken skulle derigenom sannolikt komma att skadas, och resultatet blifva sämre, än om kammaren vidblifver sin förra ståndpunkt, att pensioneringen skall omfatta alla barnmorskor, ej

*Om
beredande af
ålderdoms-
understöd åt
barnmorskor.
(Forts.)*

Om blott 70 procent af dem, en ståndpunkt, som är 30 procent välvilligare
beredande af mot barnmorskorna än motionärens och Andra Kammarens.

Den andra frågan var: huru vet man, att förslag i ämnet å nyo
skulle utan ny skrifvelse komma att framställas? Ingen kan ju med
visshet förutsäga något i detta afseende; men frågan är verkligen så
trängande, att man kan vara förvissad om att hon snart återkommer,
(Forts.) men om man nu skulle gilla motionen, återkommer frågan säkerligen
i ett sådant skick, att kammaren icke kan antaga det derur fram-
gångna förslaget. Det af Andra Kammaren nu antagna beslutet
jemte dess motivering är nemligen så intetsägende och otydligt, att,
om Första Kammaren biträder detsamma, hvarken Kongl. Maj:t ej
heller någon annan kan veta, hvad Riksdagen verkligen vill. Det
skulle således, enligt min uppfattning, ej kunna gagna frågan, om
kammaren, som förut utsagt sin mening 2 gånger och begärt ett
förslag, såsom den vill hafva det, nu skulle begära ett nytt förslag,
sådant kammaren icke vill hafva det, och hvilket, då frågan åter-
kommer, kammaren med all sannolikhet måste afslå. Frågans ställning
blir således den: om kammaren vidhåller sin förut uttalade åsigt,
som är synnerligt gynsam för realiserandet af barnmorskornas önskings-
mål i detta fall, så vet Kongl. Maj:t hvar han har Första Kammaren,
och genom det beslut, som Andra Kammaren nu fattat, har denna
också yttrat sig välvilligare i saken än efter 1888; den har afvikit
från sina vägars villa och slutligen återkommit till tanken på en
delvis pensionering af denna corps. Men om Första Kammaren nu
öfvergår till Andra Kammarens sista ståndpunkt och biträder dess
beslut, kan man icke veta hvad dermed egentligen åsyftas, om ej att
Första Kammaren äfven vacklar hit och dit. Under sådana förhållanden
synes det mig vara tydligt, att Första Kammaren bör vidhålla sina
äldre beslut. Vill kammaren deremot icke hålla på konsekvens i
sina beslut, och vill kammaren, särskildt i strid med sina traditioner,
korrespondera med Kongl. Maj:t i en fråga, der den fått hvad den
förut begärt, så må det stå för kammarens räkning, men jag skulle
icke anse mig fylla min uppgift såsom utskottsledamot, om jag icke
fortfarande påyrkade, att kammaren måtte hålla på sin uttalade
åsigt och gilla utskottets förslag, till hvilket jag yrkar bifall.

Herr Nyström, Carl: Jag vill på det sista anförandet blott svara
några få ord. Om Första Kammaren nu begränsar sitt önskningsmål
något mera än hvad den gjorde 1895, sker det af det mycket tydliga
skälet, att man nu lärt sig förstå, hvad man kan vinna, hvilket man
då icke visste. Man trodde, att det stora förslaget skulle gå igenom.
Men nu har man af en bedröflig erfarenhet under de gångna åren
sett, att man för närvarande icke kan vinna något för mera än 70
procent, och nu begränsar man sina önskningsar till hvad som här
föreslagits.

Om Första Kammaren i dag förkastar detta förslag, följer deraf,
såvidt jag kan begripa, för Kongl. Maj:t ingenting annat än det klara
faktum, att frågan fallit i Riksdagen. Hvilka slutsatser Kongl. Maj:t
deraf kan draga, vet jag icke; men icke kan det vara till förmån

för saken, att Kongl. Maj:t tar det beskedet, att frågan fallit och denna gång genom Första Kammarrens beslut.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes i enlighet med derunder förekomna yrkanden propositioner, först derpå att kammaren skulle bifalla hvad dess tillfälliga utskott i förevarande utlåtande hemställt och vägra biträda Andra Kammarrens genom dess föreliggande protokollsutdrag delgifna beslut, samt vidare derpå, att Första Kammarren skulle afslå utskottets hemställan och biträda Andra Kammarrens nämnda beslut; och förklarades den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

*Om
beredande af
ålderdoms-
understöd åt
barnmorskor.*

(Forts.)

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 4 och 5 i denna månad bordlagda utlåtande n:o 77, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande införande af obligatoriskt rättsligt försvar för tilltalade i brottmål, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande lagutskottets den 4 och 5 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 78, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 13 kap. 4 § giftermålsbalken, dels ock en i anledning af berörda proposition väckt motion.

Punkten 1.

Herr statsrådet Annerstedt: Då lagutskottet ansett sig icke kunna tillstyrka ifrågavarande kongl. proposition, har lagutskottet såsom hufvudsakligt skäl derför anført, att efter lagutskottets mening skulle »reglerna i vår rätt om skilnad i trolofning och äktenskap böra kunna underkastas revision utan att äktenskapslagstiftningen i öfrigt samtidigt undergår omarbetning», och utskottet anser, att stadgandet i 13 kap. 4 § giftermålsbalken står i sådant sammanhang med öfriga bestämmelser i fråga om äktenskapsskilnad, att det icke skulle vara »lämpligt att underkasta allenast en af bestämmelserna rörande skilnad i äktenskap ändring, utan torde åtminstone alla dithörande stadganden böra genomgå samtidig revision. Eljest förtryckes lätt det inre sambandet mellan lagens olika bestämmelser, och dessutom kan en dylik partiel lagändring komma att verka undanskjutande på den erforderliga, mera omfattande revisionen».

Vid detta uttalande från utskottets sida synes utskottet hafva tagit allt för liten hänsyn till hvad förut i detta ärende förekommit. Förhållandet är nemligen det, att den af Riksdagen år 1879 affåtna skrifvelsen, som utgör den första anledningen till bär ifrågavarande kongl. proposition, var så dunkelt affattad, att allt i från 1879 till 1898 alla, som sysselsatt sig med lagstiftningsarbete i anledning af

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.*

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.*

(Forts.)

denna skrivelse, från och med den erfarna förutvarande ledamot af högsta domstolen, som 1879 var chef för justitiedepartementet, varit i tvekan, huru vida Riksdagen verkligen önskade en fullständig revision af äktenskapslagstiftningen eller endast en förändring af 13 kap. 4 § giftermålsbalken. Emellertid lemnades denna Riksdagens skrivelse till den komité, som var sysselsatt med utarbetande af förslag till förändring i kyrkolagstiftningen, och denna komité upprättade ett förslag rörande förändrad lydelse af de sex första paragraferna i 13 kap. giftermålsbalken, hvarvid komitén således ingick på en, åtminstone i någon mån, mera genomgripande reform af äktenskapslagstiftningen, än den ifrågavarande kongl. propositionen afser. Då emellertid detta lagförslag granskades i högsta domstolen, voro samtliga i granskningen deltagande ledamöter af den mening, att en partiel förändring i öfrigt på detta lagstiftningsområde vore olämplig och endast 13 kap. 4 § giftermålsbalken ansågs utan olägenhet kunna särskildt behandlas; skiljaktighet rådde endast i fråga om huru vida detta lagrum skulle ändras genom en lagförklaring eller genom särskild lagstiftning. Ungefär lika många justitieråd voro för den ena som för den andra meningen, men samtliga erkände, att detta lagrum var i behof af ändring, och att denna förändring kunde vidtagas utan samband med öfriga delar af lagstiftningen och utan att föraleda någon af de olägenheter, lagutskottet fruktat. Nu säger visserligen lagutskottet att, enligt utskottets förmenande, man skulle kunna utan någon mera omfattande revision af äktenskapslagstiftningen allenast göra upp ett förslag i afseende å skilnad i trolofning och äktenskap, och detta är nog lätt att säga, innan man börjat skriva lagförslag i fråga om 13 kap. giftermålsbalken. Men det skulle kunna hända, att om lagutskottets ledamöter blefve insatta i den komité, som skulle behandla frågan om ändrad lagstiftning rörande skilnad i äktenskap och trolofning, för den händelse Riksdagen kommer att i skrivelse begära en sådan, de skulle under arbetets fortgång finna sig nödsakade att komma in på frågan om ändring i äfven andra delar af giftermålsbalken. Detta är en erfarenhet man icke så sällan gör under ett lagstiftningsarbete, och det kunde allt för väl hända, att denna erfarenhet komme att här upprepas. Nu är förhållandet det i fråga om förändrad äktenskapslagstiftning, att i ett afseende äro meningarna visserligen ganska eniga, nemligen derutinnan att den nuvarande lagstiftningen behöfver ändras; men går man ett steg vidare och frågar: på hvilka grunder skall den nya lagstiftningen byggas, skall man underlätta äktenskapskilnaden eller skall man bibehålla bestämmelser, egnade att i större eller mindre mån försvåra denna? så kommer det att visa sig, att meningarna i dessa delar äro ytterst olika. Och sannolikt är, att det lagförslag, som en gång kan framgå såsom resultatet af komitépluralitetens åsichter i denna fråga, skall redan vid granskning i högsta domstolen blifva föremål för mycket mångskiftande uttalanden; och när sedermera förslaget kommer inför Riksdagen, efter den omarbetning detsamma hos Kongl. Maj:t undergått, innan det kunnat såsom proposition framläggas, kan det lätt inträffa, att, oaktadt de vidtagna ändringarna och jemkningarna, den ena kammaren säger:

denna lag går längre än som enligt vår uppfattning är förenligt med bevarandet af äktenskapets helgd, och därför kunna vi icke antaga densamma, under det att den andra kammaren säger, att förslaget nog går i rätt riktning, men icke tillräckligt långt, och därför är det bäst att afslå detsamma. På sådant sätt kunna kamrarna åtskilliga gånger förkasta det framlagda förslaget, och frågan får upptagas gång på gång till förnyad handläggning, innan man erhåller ett medlingsförslag, om hvilket kamrarna kunna enas. Man kan hafva en liten försmak af hvilken tid detta kan taga, om man tänker på, att för den ganska måttliga förändringen i fråga om egendomsförhållandet inom äktenskapet erfordrats tiden från 1874 till 1898, innan man kunde komma till samstämmighet mellan de båda kamrarnes uppfattning. Således torde man med full visshet kunna säga, att den nya lagstiftningen angående äktenskapsskilnad icke är något lätt lagstiftningsarbete; det är ett lagstiftningsarbete, som, innan det kan bringas till slut, kommer att kräfva en tid, som kommer in ett godt stycke på nästa århundrade. Men, om så är förhållandet, frågar jag: kan det så vara riktigt att uppskjuta förbättringen af 13 kap. 4 § giftermålsbalken till denna ovissa framtid? Det är nemligen så, att de missbruk, som uppkommit genom en viss tolkning af detta lagrum i nu gällande lag, hafva väckt en allmän önskan, att detta lagrum skall ändras. Det kan icke vara rätt, att en domstols eller domstolsafdelnings kända tolkning af lagrummet skall göra det möjligt för den part, som lyckas ställa sin äktenskapsskilnadsansökan så, att den kommer före vid denna domstolsafdelning eller domstol, att, i strid med den tolkning af detta lagrum, som i allmänhet är gällande, vinna sitt mål endast derigenom, att den ene maken reser till Köpenhamn eller Lübeck, der skrifer på en ansökan, att han icke har något att erinra mot äktenskapsskilnaden, då han icke ämnar komma till baka och fortsätta äktenskapet, så fort detta är gjordt reser till baka till staden, der processen är anhängig, och inom 8 dagar vinner skilsmessa på grund af egenvilligt öfvergifvande. Detta har med rätta ansetts vara ett förhållande, som icke vore lämpligt och icke borde få fortfara. Och bot kan icke vinnas på annat sätt än genom ändring af denna paragraf, ty frågan kommer i allmänhet icke genom besvär under högre domstols pröfning, enär parterna äro ense om skilsmessa. Följden häraf blir ock den, att, såsom man haft tillfälle att iakttaga vid Stockholms rådstufvurätt, rättegångsombuden, hvilka inkomma med äktenskapsskilnadsansökningar, återtaga ansökningen gång på gång och förnya densamma ända till dess de lyckas få ansökningen upptagen af den afdelning, som de veta är så sammansatt, att den hyllar den för deras ändamål förmånliga tolkning af 13 kap. 4 § giftermålsbalken. Detta torde vara ett förhållande, som icke kan anses lämpligt.

Då efter mitt förmenande fördelarne af Kongl. Maj:ts proposition äro uppenbara, återstår af utskottets skäl dels påståendet, att en ändring af 13 kap. 4 § giftermålsbalken skulle förrycka öfriga bestämmelser i samma kapitel, dels farhågan att ett bifall till den kongl. propositionen skulle undanskjuta den förbättrade lag-

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.*

(Forts.)

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.*

(Forts.)

stiftning i öfrigt angående äktenskapsskilnad, som utskottet anser nödig. Förstnämnda anmärkning torde vara tillräckligt bemött af hvad jag förut haft äran erinra, nemligen att högsta domstolens samtliga ledamöter vid förslaget föregående granskning ansågo, att det mycket väl vore möjligt att särskildt jemka på bestämmelserna i 13 kap. 4 §. Den uttalade farhågan torde också vara fullkomligt ogrundad. Ty det tror jag mig kunna påstå, utan att säga för mycket, att begär Riksdagen i skrifvelsen att få förändrad lagstiftning i fråga om äktenskapsskilnad, skall Kongl. Maj:t icke dröja att tillsätta en komité, som får taga frågan under öfvervägande och som åtminstone skall medföra den fördel, att man får veta, hvilka åsigtter de 5 eller 7 ledamöter af Riksdagen, som kunna blifva medlemmar i denna komité, hysa beträffande de grundsatser, hvarpå den blifvande lagstiftningen bör hvila; ty de skrifvelser, Riksdagen hittills har i ämnet aflåtit, lemna icke någon som helst ledning i detta afseende.

Jag vill slutligen tillägga, att Riksdagens skrifvelse af 1879 icke vidare kan åberopas; ty de åtgärder, som denna skrifvelse ansetts böra föranleda från Kongl. Maj:ts sida, äro sammanfattade i dessa två åtgärder: 1:o skrifvelsens öfverlemnande till kyrkolagskomitén, hvars förslag blifvit afstyrkt af högsta domstolen, och vid hvilket afstyrkande Kongl. Maj:t låtit bero, och 2:o) den proposition, som i dag är föremål för kammarens behandling. Sedan dessa båda åtgärder blifvit vidtagna, är skrifvelsen hos Kongl. Maj:t afförd, såsom hafvande föranledt de åtgärder, hvartill Kongl. Maj:t funnit anledning. Vill kammaren således hafva frågan om lagstiftning i detta ämne fortfarande under behandling, är det skäl att besluta en ny skrifvelse i ärendet. Och jag förmodar, att, hvem som än innehar chefskapet för justitiedepartementet, en sådan skrifvelse skall utan dröjsmål föranleda, att en komité blir tillsatt, för att behandla denna fråga.

På de grunder jag nu anfört vågar jag anhålla om bifall till den kongl. propositionen. Jag vill endast tillägga, att skulle flertalet af kammarens ledamöter anse det af ordföranden i lagutskottet framställda förslaget till lydelse af 13 kap 4 § giftermålsbalken vara lämpligare, så skall jag för min del icke hafva något deremot. Den hufvudsakliga skilnaden mellan reservationen och Kongl. Maj:ts förslag är endast en obetydlig detaljbestämmelse, som Kongl. Maj:t i sin proposition intog på grund af de anmärkningar, som i högsta domstolen förekommo, men hvars uteslutande reservanten föreslagit.

Herr Afzelius: Jag ber kammaren ursägta, att jag vid denna sena timme besvärar med ett yttrande, men då jag å embetets vägnar haft rikligt tillfälle att sysselsätta mig med dessa frågor, ber jag få säga några ord.

Jag vill då börja med att förklara, att jag är med herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet fullkomligt ense deri, att det, hvarom i detta lagförslag är fråga, är ett missförhållande, som bör stärfjas. I likhet med honom, anser också jag detta missförhållande bero på hvad jag vill kalla en misstolkning af lagen, och jag vill

tillägga, att när frågan om detta lagrums rätta tolkning blifvit dragen under högsta domstolens pröfning, så har af mig, likasom af mina kolleger, endrätteligen förklarats, att nämnda tolkning varit oriktig. Icke dess mindre ber jag att få yrka bifall till lagutskottets hemställan.

Min ställning i detta hänseende är icke från i går. Såsom herr statsrådet nämnde, har förut en gång ett förslag i detta ämne varit föremål för högsta domstolens granskning, och i denna granskning hade jag äran deltaga. Det var så, att Riksdagens skrivelse och kyrkomötets skrivelse angående revision af lagstiftningen om skilnad i trolofning och i äktenskap remitterades till kyrkolagskomitén. Den frågan lag endast delvis inom komiténs uppgift, och kyrkolagskomitén behandlade därför icke frågan i hela dess vidd. Den inskränkte sig till att omarbete 6 paragrafer i 13 kap. giftermålsbalken, och detta förslag remitterades till högsta domstolen. Jag var da bland de ledamöter, som menade, att detta förslag var alltför ofullständigt och att vi måste hafva ett fullständigt förslag i öfverensstämmelse med Riksdagens och kyrkomötets begäran. — Det är klart, att den, som ansåg en omarbetning af 6 paragrafer vara allt för litet och obetydligt, icke gerna kan vara nöjd med omarbetning af *en* paragraf.

Det skulle vara mycket frestande, att närmare ingå på hela denna fråga, emedan, enligt min uppfattning, det knappt finnes någon del af vår lagstiftning, som är mera antiqverad, mera otidsenlig än just dessa bestämmelser om äktenskapsskilnad och skilnad i trolofning. Det finnes knappt en enda § i 13 och 14 kap. giftermålsbalken, som är fullt afpassad efter nutida förhållanden. Tiden medger emellertid icke att utveckla detta. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, hvad jag tror hvarje sakkunnig skall kunna bestyrka, att denna lagstiftning i synnerlig grad är formelt söndersplittrad. Den består dels af ännu gällande rester utaf 1734 års lag, dels af en mängd små författningar från slutet af 1700-talet och början af 1800-talet. Den bildar en labyrinth, der det för den lagkunnige är svårt att hitta, rent af omöjligt för den icke laglärde; och det är dock för denna allmänhet, som dessa författningar närmast äro skrifna. Jag har sålunda den lifligaste känsla af det behof, som Riksdagen och kyrkomötet framhållit, och det är därför, att jag icke vill, att denna revision skall på något sätt undanskjutas, som jag anser, att man icke bör ta denna lilla lag, ens om den vore god.

Men, säger man, man kan ju taga denna lag och sedan återigen skrifva nästa år. Det är inte värdt att förkasta ett stadgande, om det är godt, blott därför att det ger för litet. Man kan ju taga nästa steg nästa år. Ja, mina herrar, detta är ett mycket förledande resonnement, ett resonnement, som ledt till många s. k. partiella reformer, hvilka gjort oändligt litet gagn, men fört med sig mycken oreda. Det förvånar mig icke, att man kan känna belåtenhet öfver dylika reformer, da man ser en bestämd olägenhet och kan säga sig: nu är åtminstone denna olägenhet borta. Men man ser icke hvad den för med sig af andra olägenheter, af anomalier i lagstiftningen, hvilket dock är den största och svåraste stötstenen vid lagtillämpningen. Nu vill jag visst icke säga, att jag icke kan vara med om en lagändring blott

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.*

(Forts.)

Ifrågasatt ändring i gällande bestämmelser om skilnad i äktenskap. därför, att den är obetydlig. Det är icke fallet. Men deremot fordrar jag, att om man vill göra en partiel reform, skall denna antingen afse en fullkomligt fristående fråga, eller skall den ske på ett sådant sätt, att man verkligen kan säga, att man gått ett steg framåt i den rätta riktningen. Det steg, jag tager i dag, skall jag icke behöfva göra om i morgon.

(Forts.)

Frågar jag mig då, med afseende på denna lilla lag, huruvida den fyller det mått, jag sålunda uppställt, så måste jag dertill svara nej. Det gäller här icke någon fristående punkt. Jag frågar, om någon vill påstå, att det i vår tid är lämpligt att göra *en* lagstiftning, som gäller, då den ena maken förlöper den andra och reser till Köpenhamn, under det att en annan lagstiftning skall gälla, om samma make far till Malmö eller Luleå. Man kan icke gerna säga, att det i vår tid och med våra kommunikationer är någon inre grund, som föranleder en dylik olikhet. Men det skulle dock blifva så, om detta förslag antoges.

Lagförslaget angår sålunda icke en fristående fråga. Efter min uppfattning är det icke heller i och för sig antagligt. Hvad är det nemligen, som föranleder dessa missförhållanden, öfver hvilka man klagar, och klagar med skäl? Det är, som herr statsrådet nämnde, tillämpningen af detta stadgande i 13 kap. 4 § giftermalsbalken, »öfvergifver och förlöper mannen af ondska och motvilja sin hustru och far utrikes i det uppsåt att ej mera blifva och bo med henne» etc. Det, som är det origtiga i detta lagrums tillämpning, är ju, att man icke fordrar något som helst bevis om sjelfva öfvergifvandet och förlöpanDET och dess syfte, utan låter den utländska resan vara nog, om makarne äro ense. En utländsk resa är det hela, och dermed arrangeras saken enkelt och geschwindt. Man borde i stället, synes det mig, fordra bevis, att det varit ett verkligt öfvergifvande, som egt rum. Något annat bevis behöfdes mahända icke 1734, men det är något helt annat att fara till Köpenhamn i våra dagar. Man borde därför rigta sin uppmärksamhet derpå, att domstolen skulle fordra bevis om att det är fråga om verkligt ett öfvergifvande och förlöpanDE. Men det är icke detta, man fordrar i den kongl. propositionen; derigenom förändras, såvidt jag förstår, icke i ringaste mån möjligheten att blott genom öfverenskommelse arrangera saken. Det enda, som är tillagdt, är, att tiden, inom hvilken skilsmessa beviljas, förlängts till ett år. Jag kan icke inse, hvarför mindre hädanefter än hittills det ömsesidiga samtycket skall blifva bestämmande. — Men om så är, om man blott velat förlänga tiden, hvartill tjenar den utländska resan och vistelsen i utlandet, hvarigenom kostnaderna ökas, så att hädanefter denna skilsmessometod skulle blifva tillgänglig endast för de rika, men icke för andra?

Denna brist har herr Hasselrot sökt afhjelpa i sin reservation. Han vill stadga, att »innan skilsmessa må beviljas, skall det styrkas, att sådant egenvilligt öfvergifvande och kvarblifvande utrikes, som ofvan sagdt är, egt rum.» Detta synes ju vara bra. Men jag beställer, huruvida man icke derigenom slagit öfver åt andra sidan. Jag kan väl tänka mig, att man kan bevisa, huru öfvergifvandet skett, att den kvarlemnade maken kan bevisa detta, men huru skall den öfver-

gifne utan den andras biträde — vi få dock tänka på, att man måste afse fall äfven af verkligt öfvergifvande, icke blott spegelfakterier — kunna bevisa qvarblifvandet i utlandet och under hvilka förhållanden detta eger rum?

Detta förslag är, efter min mening, oantagligt också af ett annat skäl. Det kongl. förslaget och herr Hasselrots reservation innehålla en bestämmelse derom, att den make, som förlupit den andra, har förverkat sin lott i boet. — Detta är ett stadgande, som bibehållits ifrån 1734 års lag. Men jag hemställer, om detta verkligen kan anses vara en rimlig påföljd — Redan den gamla lagberedningen, för 50 år sedan, utdömde denna påföljd såsom omöjlig; den sätter, sade lagberedningen, tillfälligheten i rättvisans och billighetens ställe. Den gör påföljden, som en äktenskapsbrytare ådrager sig, beroende på huru giftorätten i detta äktenskap är beskaffad, i stället för att man borde fastställa en allmän skadeståndspligt icke blott för ett slag af äktenskapskillnad, utan för alla sådana. Saknaden af en dylik allmän skadeståndspligt betraktar jag som en af de största bristerna i vår skilnadslagstiftning, en brist, som jag många gånger haft tillfälle att känna. — Denna påföljd, att den ena skall hafva förverkat sin lott i boet, tror jag ingen i denna församling kan anse vara riktig och lämplig.

Af denna bestämmelse följer emellertid en annan, också denna bibehållen i det kongl. förslaget från 1734 års lag, den nemligen, att i samma ögonblick den förlöpande maken öfverskrider gränsen, är det slut med hans rätt att förfoga öfver sin lott i boet eller sin enskilda fastighet. Mannen är fullständigt beröfvad rätten att vidtaga några dispositioner om egendomen. Ett sådant stadgande är en naturlig konsequens; men huru går det under sådana förhållanden med säkerheten för tredje man? Kan en tredje man, som nu för tiden i Köpenhamn träffar en svensk, hvilken med honom uppgör om en inteckning eller försäljer sin egendom, kan denne hafva anledning tro, att svensken är ute på en skilsmessoresa? Det vore en osäkerhet, som blefve olidlig, i fall en dylik lag skulle komma till användning.

Detta har herr Hasselrot insett och därför uteslutit denna bestämmelse. Icke annat än jag kan se, sväfvar emellertid då stadgandet om förverkandet af lotten i boet alldeles i luften. Ty under det år, proceduren varar, har den make, som vill, tillfälle att disponera öfver sin lott i boet så fullständigt, att påföljden, när den skulle tillämpas, komme att visa sig fullkomligt värdelös. Ja, säger man, men denna påföljd har funnits i lagen så många år, och man har icke hört, att den åstadkommit någon olägenhet. Detta må vara sant, men hvarför? Jo, därför, att innan resan anträdades, ordnas saken på förband emellan makarne på ett eller annat sätt, påföljden *eluderas*, och så komme det nog också att ske hädanefter. Men hvad man kan finna sig i med en gammal lag, det synes mig icke vara något, hvarpå man får bygga vid stiftandet af en ny lag. Och det är likväl endast om vi förutsätta, att den icke skall tillämpas, som vi kunna sätta i fråga att bibehålla denna bestämmelse.

I denna författning, som ju skulle hafva till uppgift att lyfta aktningen för lagen, för man salunda in en bestämmelse, på hvilken

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.* man sjelf icke kan tro, om hvilken mau måste säga sig, att man litar på att den skall eluderas.

(Forts.) Ehuru jag således delar känslan af de missförhållanden, hvarom här är fråga, ber jag likväl få yrka bifall till lagutskottets bemötanden. — Jag gör det därför, att lagförslaget i och för sig, både enligt kongl. Maj:ts proposition och herr Hasselrots formulering, icke är antagligt, men särskildt därför, att jag menar, att denna lilla lag komme att ligga i vägen för en allmänare revision, hvilken är af högsta behof påkallad.

Herr Hasselrot: Några ord för att bemöta hvad den siste talaren anförde. Jag beder då att först få hänföra mig till hvad herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet påpekade, nemligen att det hufvudskäl, som läg till grund för bifall till lagutskottets betänkande och som mycket skarpt betonades af talaren på stockholmsbänken, innefattade ett mål, som icke kan vinnas på jemförelsevis lång tid. Vill man således detta mål, får man vänta med den sak, som nu är i fråga, skäligen länge. Och jag beder att liksom herr statsrådet få påpeka, att då det jemförelsevis vidlyftiga förslag, som afgafs af kyrkolagskomitén, var före i högsta domstolen, yttrade sig alla justitieråd, som hördes i ämnet, för en partiel förändring just beträffande denna paragraf, och bland andra den ärade talaren på stockholmsbänken, ehuru han ville hafva förändringen icke genom en lag, utan genom en lagförklaring. Återstår att se till, om icke den lag, som föreligger, fyller hvad man kan begära af en partiel lagförändring. Detta har samme talare bestridt och, ehuru icke uteslutande, så dock hufvudsakligen på grund af det sammanhang, denna fråga skulle ega med andra lagstiftningsåtgärder, yrkat afslag å den kongl. propositionen. Jag tror för min del, att Kongl. Maj:t och äfven jag i mitt förslag försökt i denna fråga hålla oss till hvad som kan och bör ändras, utan att på något sätt prejudicera de ändringar, som framdeles kunna vara erforderliga.

Det måste betraktas såsom ett ganska allvarsamt missförhållande, att i vårt land äktenskap kunna upplösas på det enkla sättet, att en person reser utrikes och efter erhalten stämning erkänner detta faktum. Det är ej heller så ofta, en sådan fråga underställes Kongl. Maj:ts pröfning. När det sker, undanrödjes visserligen beslutet, men mig veterligen har det icke skett mera än en eller möjligen två gånger. Parterna klaga nemligen icke öfver underdomstolens beslut, och detta vinner laga kraft. Högsta domstolen får således icke se målet. Det är emellertid icke endast Stockholms rådstufvurätt, som tillämpar lagen på detta sätt, utan äfven en mängd andra underdomstolar, och lagen kan, enligt min mening, äfven tolkas så utan någon förvanskning. Vill man hafva en rättelse i detta förhållande — och jag tror, att alla kammarens ledamöter äro eniga derom, liksom högsta domstolens alla ledamöter förklarar detta önskvärdt — vet jag icke, hvaruti det svåra hindret skall ligga för att antaga något af de förslag, som föreligga, vare sig i Kongl. Maj:ts proposition eller i reservationen. Ett af hufvudskälen mot Kongl. Maj:ts förslag var, att detta nöjde

sig med att fordra konstaterandet af en utrikes resa, men brydde sig mindre om sättet och anledningen till öfvergifvandet. Jag tror för min del detta påstående ej vara full riktigt, men det medgafs dock, att denna brist var undanröjd i reservationen. dervid det likväl sades, att man der kommit in på en annan olägenhet, då det nemligen står: »kommer han ej inom förelagd tid, och styrkes, att sådant egenvilligt öfvergifvande och kvarblifvande utrikes, som ofvan sagdt är, egt rum, döme då domaren till skilnad» Det är möjligt, säger man, att den kvarblifna maken kan styrka, det han blifvit öfvergifven, men förhållandena, under hvilka kvarblifvandet i utlandet egt rum, kunna icke styrkas. Han skall emellertid icke styrka, under hvilka förhållanden kvarblifvandet utrikes eger rum, endast att den bortreste verkligen stannat der 6 månader. Detta faktum måtte han väl kunna styrka. Om han kan styrka, att det egenvilliga öfvergifvandet egt rum och att maken varit borta 6 månader, äro anspråken uppfyllda. Detta var den ena hufvudsakliga anmärkningen mot reservationen. Den andra grundade sig derpå, att man måste bibehålla stadgandet, att, då enligt denna paragraf dömts till äktenskaps-skilnad, den ene maken skulle hafva förverkat sin lott i boet. Jag är ense med talaren på stockholmsbänken derom, att denna bestämmelse är olämplig och icke riktig, och jag skulle hafva varit den förste att stryka den, om Kongl. Maj:ts förslag dertill gifvit anledning. Men detta förslag afser endast förändring af 4 §; och 5 § innehåller en hel del bestämmelser om, huru lotten i boet skall behandlas. Man kan således icke, då det är fråga om ändring endast i 4 §, ätven ändra denna bestämmelse. Deremot har jag försökt rätta den andra olägenheten, som är påpekad i fråga om den kongl. propositionen, nemligen bestämmelsen, att mannen skall i och med detsamma han öfvergifvit hustrun och rest utom landet hafva förlorat nyttjande- och förvaltningsrätten till sin egendom. Jag kan icke underlåta att ytterligare påpeka, till hvilka olägenheter för tredje man en dylik bestämmelse kan leda, sådan som lagen nu är och sådan den är i Kongl. Maj:ts förslag. Mister en man, som reser utrikes i ändamål att öfvergifva sin hustru, all förvaltningsrätt öfver såväl sin enskilda egendom som öfver sin giftorätt, så är allt hvad han i affärsväg gör att anse som en nullitet, och detta förhållande blir för tredje man kanske icke känt förr än långt derefter. Med de lätta kommunikationer, vi nu hafva med utlandet, företaga ju affärsmän och enskilda personer ofta utrikes resor, affärsresor, badresor o. s. v., men på utländsk botten skulle man verkligen icke våga ingå några transaktioner med dem, ty man riskerade ju, att hvilken inteckning man fått eller hvilken handel man på god tro afslutat utrikes framdeles skulle blifva en nullitet, därför att mannen med hvilken affären nppgjorts, till äfventyrs rest ut för att öfvergifva sin hustru. I det första inom justitiedepartementet utarbetade förslaget var denna bestämmelse borttagen på grund af anmärkning, som högsta domstolen gjort vid granskningen af kyrkolagskomiténs förslag till ändring af 13 kap. giftermålsbalken, men när sedan Kongl. Maj:ts förslag kom till högsta domstolen andra gången, sade ett par af dess ledamöter, att denna bestämmelse hade dem veterligen icke ledt till några svåra följder, och därför tyckte de,

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.*
(Forts.)

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.*

(Forts.)

att den icke borde undanrödjas. I sitt slutliga förslag intog departementschefen därför å nyo denna bestämmelse, då dess uteslutande, såsom han säger, icke stod »i nödvändigt sammanhang med den föreslagna lagändringens hufvudsakliga syfte.» Men om meningen är att undanrödja de brister, som i nu föreliggande del vidlåda äktenskapsskilnadslagstiftningen, och man på samma gång kan undanrödja denna olägenhet, synes det mig riktigt att också göra det. Jag medgifver, att om detta stadgande borttages, står dock i reservationen, af det skäl, jag nyss nämnde, kvar den bestämmelsen, att mannen under der angifna förhållande »förverkat hela sin lott i boet»; och det vore naturligtvis rigtigast, om man kunde taga bort äfven den. Den ärade talaren på stockholmsbänken erkände dock, att detta stadgande liksom sväfvade i luften, ty det komme aldrig att tillämpas. Innan den ena maken reste, hade de merendels ordnat förhållandena sins emellan. Så kommer det nog också i de flesta fall att ske, och om makarne någon gång icke på förhand ordnat dessa förhållanden, får man väl finna sig i den fortsatta tillämpningen af den gamla bestämmelsen. Om och när en fullständig revision af äktenskapslagstiftningen kommer att ega rum, blir nog ett af de första målen att revidera bestämmelserna om egendomsförhållandena mellan makarna, och då kommer med all säkerhet en ändring af nyssberörda bestämmelse också att ske. Till dess kan den, så vidt jag förstår, utan synnerlig skada stå kvar,

På grund af hvad jag nu anfört, skall jag, för att vinna det mål, som afses, taga vare sig Kongl. Maj:ts förslag eller det förslag, som innefattas i min reservation, men helst det senare, och tillåter jag mig därför att yrka bifall till reservationen.

Herr Ölander: Utskottet har icke kunnat tillstyrka det kongl. förslaget, hufvudsakligen på de skäl, som i betänkandet finnas anförda. Dessutom äro de bestämmelser, som i den kongl. propositionen föreslagits, icke fullt lämpliga och till och med stridande emot den nu gällande rättsordningen. Det föreslås nemligen i Kongl. Maj:ts proposition: »Ofvergifver och förlöper mannen af ondska och motvilja sin hustru och får utrikes i det uppsåt att ej mera blifva och bo med henne, hafve ingen rätt sin lott i boet eller fasta gods sitt att råda. Stannar han öfver sex månader utrikes och vill hustrun ifrån honom skiljas, gifve då domaren stämning». Men stämning härvidlag är af en annan betydelse än stämning i allmänhet, hvilken allenast innefattar, att motparten skall infinna sig inför rätten för att svara på kändens påståenden. Här är icke en sådan stämning, utan här medgifves domaren rätt att utfärda ett föreläggande för svaranden att vid äfventyr af äktenskapets upplösning infinna sig inom viss tid för att fortsätta äktenskapet, utan att några vidare undersökningar erfordras för styrkande af om hustruns nppgifter äro sanna eller icke. På hustruns ensidiga anmälan skall domaren lita och förfara, alldeles som om det vore konstateradt, att mannen verkligen öfvergifvit och förlupit sin hustru. Detta har icke sitt motstycke inom svensk rättegångsordning och medför säkerligen flera missbruk än de lagbestämmelser, som man härmed vill undanrödja.

Det kan hända, att mannen icke alls rest utrikes i uppsåt att öfvergifva hustrun, utan endast i och för affärer, och han kan vid den tid, då han skall infinna sig vid stadgadt äfventyr af äktenskapets upplösande, vara så öfverhopad af göromål, att han icke kan utan olägenhet eller förluster tillstädeskomma.

Nu har reservanten i sitt förslag, som, enligt min tanke, är ännu mindre acceptabelt, först och främst strukit ut det stadgandet i det kongl. förslaget, att mannen »hafve ingen rätt sin lott i boet eller fasta gods sitt att råda». En talare på stockholmsbänken anmärkte, att påföljden af egenvilligt öfvergifvande, att mannen derigenom förverkat sin lott i boet, icke är lämplig och borde borttagas. Men så länge denna påföljd står kvar, behöfver också det stadgandet stå kvar, att mannen icke, sedan han rest bort, skall hafva rätt att förvalta sin lott i boet. Ty det är klart, att under sådana förhållanden han kan förskingra hela boet eller ikläda det ruinerande förbindelser, och sålunda eluderas hela ifrågavarande påföljd.

Vidare är i reservationen äfven bibehållen samma oegentlighet, som i den kongl. propositionen förefinnes, eller att domaren eger rätt att utfärda föreläggande för mannen eller för den make, som är stäm, att infinna sig inom viss tid, vid äfventyr, att äktenskapet eljest upplöses. Men reservanten går ändå längre. Ty vet man icke, hvar mannen sig uppehåller, föreslår reservanten, att domaren skall genom offentlig kungörelse, som skall införas i de allmänna tidningarna, ålägga mannen att infinna sig för att fortsätta äktenskapet vid nysnämnda äfventyr. Reservanten tyckes hafva förbisett kongl. brevet af år 1818, som stadgar: »Lysning efter 4 § i 13 kap. gifternålsbalken bör ej beviljas af domaren, utan att han förut genom presterskapets och andra vederbörandes hörande, som kunna nödiga upplysningar meddela, erhållit säkerhet, att den tilltalade verkligen förlopit sin make, samt, såvidt möjligt är, undersökt, om någon känner dess vistelseort, orsakerna till dess frånvaro och begge makarnes förra sammanlefnad». — Dermed har lagstiftaren naturligtvis velat undvika den skandal och det uppseende, som skulle väckas, i fall hustruns uppgifter äro origtiga. När en sådan kungörelse utfärdas, är det således af en ganska stor vikt, att detta stadgande bibehålles och att en dylik undersökning föregår kungörelsens utfärdande. — Men enligt reservationen skulle detta stadgande upphävas. Det är, enligt mitt förmenande, mycket olämpligt att icke bibehålla denna bestämmelse, då den har till uppgift att försöka förebygga skandaler och uppseenden, som, så vidt hustruns uppgifter befinnas osanna, äro alldeles obefogade.

Då emellertid det kongl. förslaget icke uppfyller hvad 1897 års skrifvelse afsåg, utan endast föreslår en partiel förändring af mindre betydelse, och man sålunda kan hafva att vänta en fullständig revision af äktenskapsskilnadslagen, ber jag att på samma grunder som utskottet få yrka afslag på Kongl. Maj:ts proposition äfvensom å reservationen.

Herr Afzelius: Jag ville endast, med anledning af ett yttrande utaf den ärade ordföranden i lagutskottet, anmärka, att jag verkligen

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.
(Forts.)*

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.*

(Forts)

icke kan vidkännas att hafva varit med om att tillstyrka en partiel lagförändring på detta område. — Jag har protokollet här till hands, och der står ingenting sådant. Tvärt om yttrade jag, att, då jag ansåge det vara nödvändigt att ordna alla delar af hela detta lagstiftningsområde i ett sammanhang, jag afstyrkte de då ifrågasatta ändringarna. Jag ifrågasatte visserligen möjligheten af en lagförklaring. Men enligt mitt begrepp innefattar en lagförklaring icke en lagförändring — den är motsatsen af en lagändring. En lagförklaring innebär, att för alla kommande fall utsäges detsamma, som man säger i ett enskildt föreliggande fall genom en dom. Af de skäl, som å motsidan anförts, är det endast ett, som synes mig vara af någon betydelse, och det är detta, att om vi icke nu taga detta lagförslag, så få vi vänta mycket länge, innan vi få något helt. Det är ju möjligt, att vi få vänta 2 eller 3 år, men hafva vi nu fått vänta 19 år på detta, så tror jag icke, att det är farligt att vänta ett par år till på något bättre.

Herr Unger: Jag ber att få tillkännagifva, att jag i hufvudsak delar de åsikter, som uttalats af herr Afzelius, och särskildt delar jag hans åsigt om olämpligheten af stadgandet, att den make, som öfvergifver eller förlöper den andra, skall hafva förverkat hela sin lott i boet. — Han trodde, att detta stadgande icke vore så farligt, därför att det icke komme till verkställighet. Jo, det kommer nog till verkställighet. Det är ostridigt och i dessa dagar i annat sammanhang omtaladt, att äkta makar icke kunna sig emellan ingä bindande aftal om egendomsförhållanden. Derfor kan det hända och har också veterligen händt, att då mannen, efter någon tids vistande utrikes, vunnit äktenskapsskilnad och, enligt förut träffad uppgörelse med hustrun, velat sätta sig i besittning af sin lott i boet, hafva hustrun och hennes anhöriga låtit honom veta, att hans aftal med hustrun icke vore bindande, såsom följd hvaraf hans lott i boet ock vore, trots aftalet, förverkad.

Herr statsrådet Annerstedt: Jag skall endast påpeka, att den kritiserade bestämmelsen i fråga om att den man, som öfvergifvit sin hustru, har förverkat sin lott i boet, är bibehållen i det kongl förslaget på grund af yrkanden af flertalet utaf högsta domstolens ledamöter, som deltog i granskningen af ifrågavarande förslag. — Det är tydligt, att man bör tillerkänna pluraliten af högsta domstolens ledamöter insigt uti hvad denna lagstiftning kräver. Jag vill vidare fästa uppmärksamheten derpå, att af alla de ledamöter, som deltog i granskningen af detta förslag, icke någon gjorde anmärkning på att 13 kap. 4 § giftermålsbalken utbröts och behandlades särskildt, och slutligen vill jag erinra, att om detta lagförslag förkastas, kommer just den nyssnämnda bestämmelsen att fortfarande gälla. I detta fall blir det således ingen ändring, ty bestämmelsen finnes i den gällande lagen. Vidare kan jag, för min del, icke inse den stora skilnaden, som den näst föregående talaren framhöll, mellan en lagförklaring och det nu framlagda förslaget. — Konungens förslag vill icke gifva sig ut för någonting annat än en reglering af bestämmelserna i 13 kap. 4 § giftermålsbalken, sådana de enligt en förnuftig tolkning böra

uppfattas. Det är säkert, att om vi lefde qvar under den tid, då Riksdagen sammanträdde hvar tredje år, så skulle, såsom förr brukades, en lagförklaring utgifvits. Men utgifvande af lagförklaringen upphörde med de årliga riksdagarna, och då återstod icke för Kongl. Maj:t någon annan form för förslaget än en proposition till Riksdagen.

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.
(Forts.)*

Herr Billing: Trots de betänkligheter, som herr Afzelius uttalade emot det kongl. förslaget och äfven emot herr Hasselrots reservatiou, hvilka betänkligheter synas mig hafva i väsentliga punkter blifvit tillbakavisade af ett par föregående talare, anhåller jag att få yrka bifall till herr Hasselrots reservatiou. Jag gör det därför, att ärven om det vore önskligt att få den möjligast fullständiga revision af hithörande lagbestämmelser, man dock bör vara ense om två saker. Den ena är, att det blir otroligt svårt att komma till enighet i fråga om nya bestämmelser på detta område, och att man alldeles visst icke kommer dit på många, många år, och den andra är, att man är ense om, att de missförhållanden, emot hvilka den nu föreslagna nya lagen vänder sig, och på hvilka den skulle råda bot, dock äro bland de allra argaste missförhållanden. Det är en förfärlig skändlighet och ett uppritvande af äktenskapets helgd, då man kan på några dagar, ja, det kan ske, om man bor i Skåne, på 24 timmar, utan vidare åstadkomma en skilsmessa i äktenskapet. Man får väl medgifva, att detta är något alldeles härresande. Hvarför skall man icke kunna vara med om en lagändring, som dock i någon mån råder bot på detta, ärven om den icke råder bot på mångfaldiga andra missförhållanden? Jag skattar icke detta lagförslag alltför högt, men jag anser dock, att man genom det vinner en rättelse i de allra argaste missförhållandena. Derfor yrkar jag bifall till herr Hasselrots reservatiou.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att beträffande förevarande punkt yrkats, dels att hvad utskottet hemställt skulle bifallas, dels att kammaren, med afslag & utskottets hemställan, skulle bifalla Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, dels ock, af herr *Hasselrot*, att kammaren skulle afslå utskottets hemställan och antaga det förslag, som innefattades i den af honom vid förevarande punkt afgifna reservatiou.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf, och sedan till kontra-proposition dervid antagits godkännande af herr Hasselrots yrkande, uppteattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller hvad statsutskottet hemställt i punkten 1 af sitt utlåtande n:o 78, röstar

Ja;

*Ifrågasatt
ändring i
gällande
bestämmelser
om skilnad
i äktenskap.
(Forts.)*

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utskottets hemställan och antages det förslag, som innefattas i herr Hasselrots vid förevarande punkt afgifna reservation.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—46;

Nej—24.

Punkten 2.

Utskottets hemställan bifölls.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 4 och 5 innevarande månad bordlagda utlåtanden och memorial:

n:o 79, i anledning af väckt motion angående inskränkning i aktiebolags rätt till förvärf af fast egendom å landet,

n:o 81, i anledning af kamrarnes återremiss af lagutskottets utlåtande n:o 56 i anledning af väckt motion angående tillägg till förordningen om offentlighet vid underdomstolarne,

n:o 82, i anledning af väckt motion angående ändrad lydelse af §§ 15, 18, 19 och 32 i förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm,

n:o 83, i anledning af justitieombudsmannens framställning om ändring af bestämmelserna rörande återfallspreskription, samt

n:o 84, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande viss del af lagutskottets hemställan i dess utlåtande n:o 66 i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om de svenska lapparnes rätt till renbete i Sverige och till lag om renmärken samt i anledning af i ämnet väckta motioner,

biföll kammaren hvad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande första särskilda utskottets den 4 och 5 i denna månad bordlagda memorial n:o 3, i anledning af dels återremiss, dels skiljaktiga beslut rörande vissa delar af utskottets utlåtande n:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts

nådiga proposition n:o 28, samt två i följd af samma proposition väckta motioner.

Punkten 1.

Herr Unger: Jag skall icke vidare tvista med dem, som hafva olika mening med mig i dessa frågor. Jag har redan förut tagit mig friheten gifva mina åsigtter deri till känna. Jag anhåller blott att till protokollet få antecknad, hvad jag icke fått antecknad i utlåtandet, att jag icke deltagit i den sammanjemkning, som nu är föremål för kammarens pröfning, något, som jag så mycket hellre vill hafva antecknad, som jag hvarken i formelt eller materielt hänseende kan gilla det sätt, hvarå sammanjemkningen är vorden af utskottet verkställd.

*Angående
ändring af
9 kap. 2 §
giftermåls-
balken.*

Herr Hasselrot: Icke heller jag har något yrkande att framställa, då jag icke vill riskera den föreliggande lagens fall. Dock ber jag att till protokollet få antecknad mitt beklagande deraf, att utskottet, trots de allvarliga anmärkningar, som framställes vid behandlingen af denna fråga, dock bibehållit den bestämmelsen, som handlar om »rätt till afkomst af egendomen eller rätt att annorledes än för egendomens behof afverka skog derå». För giltighet af afhandling härom fordras nemligen icke endast hustruns samtycke, utan hennes skriftliga samtycke med tvenne gode män såsom vittnen. Denna formalitet är kanske nödvändig vid köp af fast egendom, ehuru den äfven der stundom vållar materiel orätt. Men det synes mig orätt och äfventyrligt att införa en dylik formalistisk bestämmelse på ett område, der den icke behöfves, men der den helt visst kommer att medföra mycken olägenhet och skada.

Efter härmed slutad öfverläggning biföll kammaren hvad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 2—5.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Herr Leman: Då Första Kammaren med, om jag icke minnes orätt, temligen stor majoritet återremitterade denna punkt till utskottet, skedde det, såsom mycket riktigt i utskottets utlåtande anmärkts, i det syftet, att utskottet skulle taga i öfvervägande, huru vida det vore öfverensstämmande med rättvisans fordringar samt tredje mans rätt, att en maka, i fall hennes man blefve god man, skulle hafva förmånsrätt framför andra borgenärer. Utskottet har emellertid icke fäst ringaste afseende härvid, icke ens vid det förhållandet, som så lätt kan inträffa — och som jag befarar kommer att inträffa — att en man, som förvaltar hustruns enskilda egendom och förskingrar

*Angående
ändring af
19 kap. 4 §
ärfdabalken.*

*Angående
ändring af
19 kap. 4 §
ärfdabalken.*
(Forts.)

en del, kommer att förmå henne att söka sig under förmyndare, hvarefter hon, när han sedermera gör konkurs, får ut sin fordran till fullo, men öfrige borgenärer erhålla ringa eller intet. Detta är en rättskränkning mot tredje man, som jag önskar kunde undanrödjas.

Jag vill icke yttra något vidare, då det i frågans nuvarande läge skulle föga gagna. Men jag hoppas, att denna punkt måtte komma att behandlas i högsta domstolen. Det egendomliga har nemligen inträffat, att sedan högsta domstolen fått till sig remitterade endast 7 lagförslag och deröfver afgifvit utlåtande, är det 9 lagförslag, som framlagts för Riksdagen. De förslag, hvilka ej varit till högsta domstolen remitterade, äro dels det i den kongl. propositionens 9 punkt upptagna, dels det nu förevarande, angående ändrad lydelse af 19 kap. 4 § ärfdabalken. Jag antager emellertid, att, då utskottet och Riksdagen gjort åtskilliga ändringar i desamma, de komma att underställas högsta domstolen, som då icke lär underlåta att vid denna punkt fästa den uppmärksamhet, som den förtjenar.

Öfverläggningen förklarades härmed slutad, hvarefter kammaren biföll utskottets i föreliggande punkt gjorda hemställan.

Punkterna 7—11.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning af Första Kammarens tillfälliga utskotts den 4 och 5 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 9, med anledning af väckt motion om ändring af § 2 mom. 2 i kongl. förordningen angående handel med ether- eller sprithaltiga läkemedel den 8 december 1876, biföll kammaren hvad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Upplästes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 85, i anledning af väckt motion om åvägabringande af rättsordning beträffande slägtnamn;

n:o 86, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 25 § i förordningen angående patent den 16 maj 1884; samt

n:o 87, i anledning af väckta motioner om skärpt lagstiftning mot ocker.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

n:o 99, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående uppehållande af verksamheten å kongl. operan m. m.; och

n:o 100, i anledning af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om höjning af anslaget till folkskolelärares pensionering;

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 8, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande väckt motion om statsbidrag till kommunernas utgifter för kofoder åt lärare och lärarinnor vid folkskola;

sammansatta bevilnings- och lagutskottets betänkande n:o 1, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående skärpta straffbestämmelser för oloflig bränvinsförsäljning;

bankoutskottets memorial:

n:o 11, med anledning af kamrarnes olika beslut angående lydelsen af åtskilliga paragrafer i riksbankens reglemente, hvilket skall gälla från 1899 års början; och

n:o 12, angående höjning af en anslagspost i aflöningsstaten för riksbankens hufvudkontor; äfvensom

lagutskottets utlåtande n:o 85, i anledning af väckt motion om rätt för hvarje svensk undersåte, som fyllt tjuguet år, att utträda ur svenska statskyrkan utan att behöfva uppgifva något trossamfund, hvartill han ämnar öfvergå.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag.

Ledighet från riksdagsgöromålen, beviljades herr *Benedicks* till innevarande riksmötes slut, herr *Rudebeck* under åtta dagar från och med den 10 i denna månad, herr *Sörensson* under tio dagar från den 9 i samma månad, herr *Lithander* från sistnämnde dag till mötets slut, friherre *von Otter* från och med den 12 i denna månad, herr *Odelberg* från och med den 10 innevarande maj och herr *Wijk* från den 9 i samma månad.

På framställning af herr talmannen beslöts, att de under dagen första gången bordlagda ärendena skulle uppföras främst på föredragningslistan till morgondagens sammanträde.

Lördagen den 7 Maj.

Herr talmannen hemställde, att de anslag, som utfärdats till sammanträdets fortsättande på aftonen, måtte få nedtagas.

Härtill lemnade kammaren sitt bifall.

Kammaren åtskildes kl. 4,32 e. m.

In fidem

A. v. Krusenstjerna.
